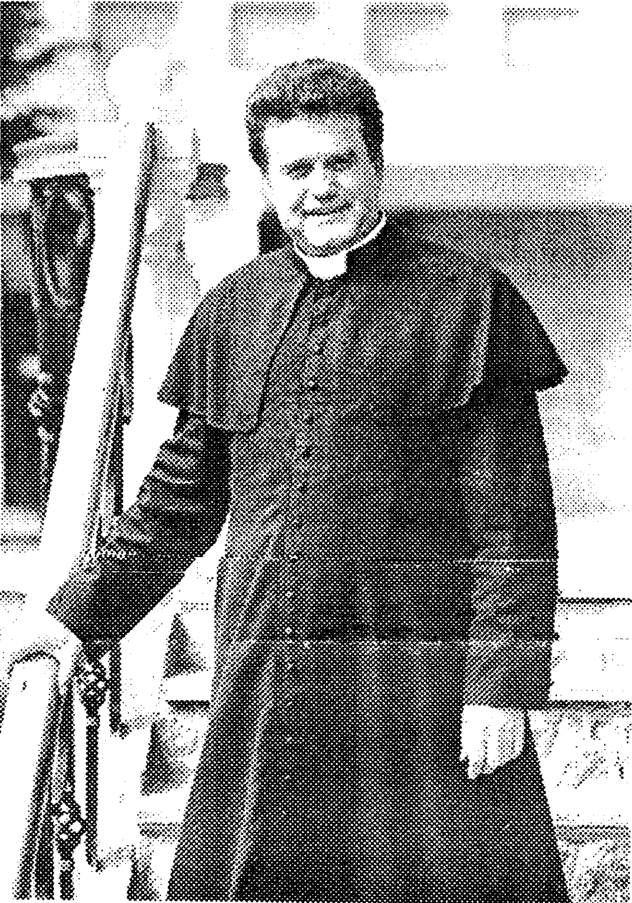
Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

НАША СЛОВА

Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года № 33(470) 23 ЖНІЎНЯ 2000 г.

Уладзіслаў Завальнюк -- Чалавек года - 2000

Міжнароднае даследчае аддзяленне амерыканскага біяграфічнага інстытута прыняло рашэнне аб прызнанні ксяндза-магістра Чырвонага касцёла імя святых Сымона і Алены Уладзіслава Завальнюка (на здымку) Чалавекам года. Ён удастоены гэтага ганаровага тытула за істотны ўклад у развіццё грамадства.

Уладзіслаў Завальнюк вядомы як прэзідэнт Хрысціянскага таварыства міласэрнасці, у навуковым асяродку яго ведаюць як акадэміка міжнароднай акадэміі экалогіі, навуковага супрацоўніка нацыянальнага навукова-асветнага цэнтра імя Францішка Скарыны. Вернікам ён знаёмы як перакладчык на беларускую мову хрысціянскай літаратуры і сябра Рады ТБМ імя Ф. Скарыны.

Фота Віктара Талочкі, БелТА.

Ксяндзу-магістру, пробашчу касцёла Св. Сымона і Св. Алены Уладзіславу Завальнюку!

З радасцю сустрэлі навіну, што Вы, дарагі Ойча, прызнаны Міжнародным даследчым аддзяленнем Амерыканскага біяграфічнага інстытута Чалавекам 2000-га года.

Ведаючы Вас, як самаадданага барацьбіта за духоўнае Адраджэнне, развіццё беларускай культуры, роднай мовы, нашай Бацькаўшчыны, сведчым у сваечасовасці гэтага ўганаравання.

Гэта ёсць міжнароднае прызнанне Вашай святой справы і тым самым узвелічэнне Беларусі на міжнароднай арэне. Чым больш у нас такіх славутых сыноў, тым больш вядомая нашая краіна ў свеце.

Шчыра віншуем Вас і зычым далейшых поспехаў на карысць Радзіме.

Бог Вам у помач.

Сакратарыят ТБМ.

ВЫПІСВАЙЦЕ ГАЗЕТУ ТБМ “НАША СЛОВА”

ДЛЯ ГЭТАГА ВАМ НЕАБХОДНА НАПІСАЦЬ СВОЙ АДРАС НА БЛАНКУ І АПЛАЦІЦЬ ПАДПІСКУ НА ПОШЦЕ

“НАША СЛОВА” ВЫХОДЗІЦЬ ШТОТЫДНЯ (Індэкс – 63865)

Кожны, хто падпішацца на IV квартал 2000 г. і пакажа (альбо дашле на адрас Сядзібы ТБМ: #13, Румянцава, 220005, Менск) падпісны квіток, атрымае ў падарунак добрую кнігу на беларускай мове.

БЕЛАРУСКУЮ ГАЗЕТУ – КОЖНАЙ СЯМ'І !

Беларускі сацыяльна-экалагічны саюз *Чарнобыль*

220002, Рэспубліка Беларусь, г.Мінск, Крапоткіна, 44
Тэл.: (37517) 234-22-41
Факс: (37517) 271-58-19, (37517) 210-18-80

Belarusian Socio-Ecological Union *Chernobyl*

Krapotkina Str., 44, Minsk, Republic of Belarus, 220002,
Phone: (37517) 234-22-41
Fax: (37517) 271-58-19, (37517) 210-18-80

Іcх. № 34/1 20.07.2000г.

НАМЕСНІКУ КІРАЎНІКА РАБОЧАЙ ГРУПЫ ПА ПРАВЯДЗЕННЮ ДЫЯЛОГУ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНЫХ СІЛ, ПАМОЧНІКУ ПРЭЗІДЭНТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ С. А. ПОСАХАВУ
Копія: СТАРШЫНІ ГА ТБМ А.А. ТРУСАВУ

Паважаны Сяргей Аляксеевіч!

Карыстаючыся выпадкам мушу нагадаць, што мы не атрымалі адказу на свой ліст на імя Кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта ад 12.05.2000г. № 22/1 наконт вывучэння і падтрымкі ўрадам праекту стабільнай дастаўкі гуманітарных грузаў са Злучаных Штатаў Амерыкі.

Цяпер выкажу сваю падтрымку і павагу ідэі стварэння і адкрыцця ў Беларусі нацыянальнага універсітэта. Скажу шчыра, у мяне выклікае захапленне настойлівасць, з якой ТБМ дамагаецца ад ураду рэалізацыі гэтай ідэі. І дзівіць адсутнасць хоць якой-небудзь станоўчай рэакцыі з боку афіцыйных структур. Апошняе можна вытлумачыць хіба адсутнасцю ў краіне нацыянальнай палітыкі і поўшным ігнараваннем уладамі нацыянальнай культуры, адукацыі і дыскрымінацыяй беларускамоўнага насельніцтва.

Мне не аднойчы даводзілася сустракацца са скаргамі маладых людзей, выпускнікоў беларускамоўных школ і класаў на тое, што ім няма дзе і няма як працягваць вучобу на роднай мове. больш за тое, нямала выпадкаў, калі рускамоўныя выкладчыкі ВНУ стаяцца варожа, са здзекам да такіх абітурыентаў.

І гэта не што іншае, як глум і здзек над беларускай мовай і дзецьмі, палюбіўшымі родную мову.

Ураду, на мой погляд, варта было б у тэрміновым парадку вырашыць пытанне з адкрыццём Беларускага нацыянальнага універсітэта і ўтварэннем іншых нацыянальных навучальных устаноў. Аднак, як паведамілі мне ў сакратарыяце ТБМ, Вы прапануеце абмеркаваць “праблему” (бачыце, гэта ў нас праблема!) ў межах дыялогу грамадска-палітычных сіл Беларусі.

Што ж, давайце абмяркуем! Цікава будзе паслухаць чым, якімі аргументамі будуць крыць, адмаўляючы ў вострай неабходнасці падобных навучальных устаноў на Беларусі. супрацiўнікі беларускай ідэі. І ці многа іх будзе?

То лічыце, што БелСаЭС “Чарнобыль” афіцыйна падтрымлівае Вашу прапанову абмеркаваць у рамках дыялогу наспелую праблему стварэння ў Беларусі нацыянальнага універсітэта і іншых навучальных устаноў гэтага плану і выпрацаваць канкрэтныя тэзы, прапановы, праекты рашэнняў для ўраду.

Спадзяюся. большасць грамадскіх аб'яднанняў – удзельнікаў дыялогу таксама прыхільна паставяцца да гэтай задумы.

З павагай. Васіль Якавенка, пісьменнік, прэзідэнт БелСаЭС “Чарнобыль”.

Шаноўнае спадарства

На мінулым тыдні ў аддзяленнях сувязі з' явіўсятакі каталог падпіскі на IV квартал 2000 года. На гэты раз мы знаходзімся ў асноўным каталогу на старонцы 9, адразу пасля “Нашай Нівы”. Як мы і папярэджвалі, цана на газету ізноў вырасла і складае цяпер 171 рубель на месяц, але даводзім да вашага ведама, што мы ні на капейку не падымалі цану на газету, а той рост, які з'явіўся, выкліканы ростам цаны на паслугі пошты на 40%.

Гэты рост змушае ўжо нас падымаць розьнічную цану, якая з кастрычніка складзе хутчэй за ўсё 45 рублёў за нумар, а, магчыма і больш.

Таму мы настойліва рэкамендуем нашым сталым чытачам, сябрам ТБМ, асабліва кіраўнікам арганізацый ТБМ актывізаваць падпіску. Асаблівую ўвагу просім звярнуць на студэнцкія калектывы, на першыя курсы, дзе неабходна разам з арганізацыяй падпіскі арганізаваць стварэнне суполак ТБМ.

Будзьце з намі.

Ф. СП - 1

Міністэрства сувязі Рэспублікі Беларусь

АБАНЕМЕНТ на газету / часопіс **63865** (індэкс выдання)

НАША СЛОВА (назва выдання)

На 2000 год па месяцах:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
									X	X	X

Куды (паштовы індэкс) (адрас)

Каму (прозвішча, ініцыялы)

ДАСТАВАЧНАЯ КАРТАЧКА

ПВ	месца	літар

на газету / часопіс **63865** (індэкс выдання)

НАША СЛОВА (назва выдання)

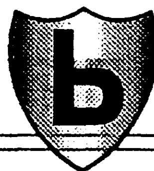
Кошт	падпіскі	513 руб.	Колькасць камплектаў	1
	пераадрасоўкі	руб.		

На 2000 год па месяцах

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
									X	X	X

Куды (паштовы індэкс) (адрас)

Каму (прозвішча, ініцыялы)

Рудольфу Абіхту – выдатнаму нямецкаму беларусісту – 150 гадоў

Гісторыя еўрапейскага славяназнаўства мае вялікія традыцыі. Аднак беларуская тэматыка не заўсёды знаходзіла ў ёй належнай увагі. Адзін з першых, хто звярнуў погляд гісторыкаў і філолагаў Еўропы на беларускую праблематыку, зацікавіў іх, быў піянерам у яе распрацоўцы – гэта выдатны нямецкі філолаг-славіст, арыенталіст Рудольф Абіхт.

Вядома, што нарадзіўся маленькі Рудольф 9 жніўня 1850 г. у Намыслове (Германія). Бацька – евангельскі пастар, вандраваў па Шлёнску (паўднёва-усходняя частка тагачаснай Германіі). Зрэшты перасяліўся да парафіі ў Шыманкове (Шлёнск). Вядома, што ў тых мясцінах размаўлялі, як па-нямецку, так і па-польску. Без сумнення сын правінцыйнага святара сутыкаўся з польскай мовай, і, магчыма, нават ёю карыстаўся.

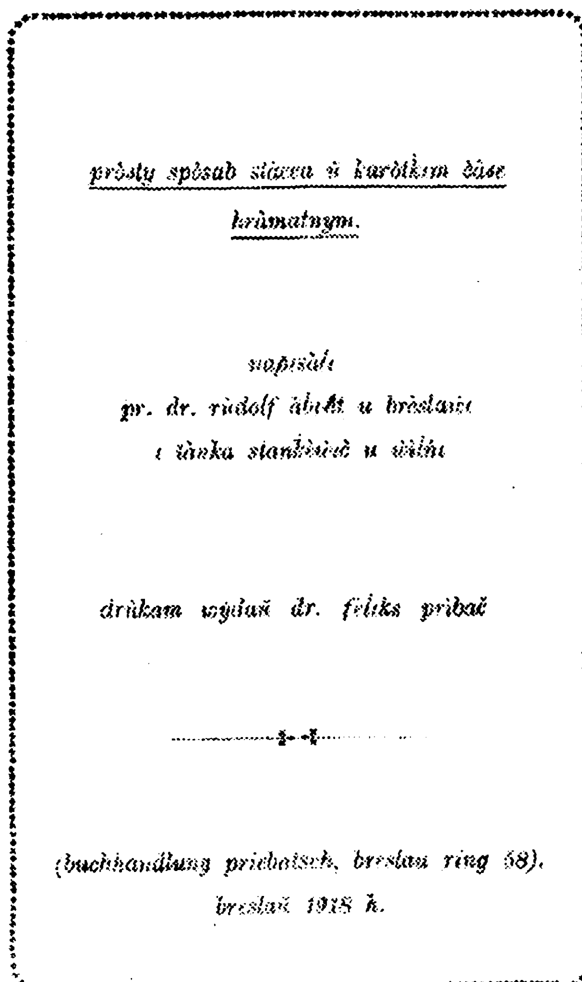
Першапачатковую адукацыю Рудольф атрымаў дома, у Шыманкове, у сярэдняй школе вучыўся спачатку ў Браславе, потым у Познані, дзе у гімназіі Фрыдрыха Вільгельма ён атрымаў пасведчанне сталасці. У 1869 годзе Рудольф пачынае тэалагічную вучобу ў Берлінскім універсітэце. Наведваў лекцыі не толькі па сваёй спецыяльнасці, але таксама па філасофіі, класічнай філалогіі, арабістыцы (арыенталістыцы). Але нечакана вяртаецца на Шлёнск. Ужо ў 1870-м годзе сустракаем яго імя ў спісе студэнтаў-тэолагаў Браслаўскага універсітэта, дзе ён працягвае далей цікавіцца арыенталістыкай. Больш таго, у сферу яго інтарэсаў увайшла славістыка. Наведвае лекцыі Уладыслава Негрынга, заняткі па польскай і рускай мовах Вінцэнта Краіньскага.

Франка-пруская вайна 1870-71 г. г. перарвала вучобу Абіхта. Добраахвотнікам ён прыняў удзел у французскай кампаніі. Пасля вайны вяртаецца да вучобы як студэнт-тэолаг універсітэта ў Галле, дзе працягвае цікавіцца арабскай мовай і літаратурай. Але зноў перапынак у вучобе. На гэты раз па фінансавых прычынах. Пасля здачы адпаведных экзаменаў становіцца пастарам у родным Намыслове (1879), потым у Карлавіцах пад Бжэгам (1882) (Усходняя Германія). Знямальная рэч-- казанні чытае на двух мовах: нямецкай і польскай. У 1888 годзе перасяляецца ў Браслаў. Тут Абіхт неадкладна скарыстаў магчымасць аднавіць кантакты з універсітэтам, перш за ўсё з арыенталістыкай і славістыкай. Піша доктарскую працу па арыенталістыцы. Перамагае ў конкурсе на месца выкладчыка польскай і расейскай моў у семінарыі універсітэта. Імкнучыся спалучыць свае навуковыя пошукі і захапленні, ён піша артыкулы па гісторыі славян, абапіраючыся на арабскія крыніцы. Уступае ў дыскусію аб генэзісе глагалічнага алфавіту.

З 1896 года Абіхт цалкам прысвяціў сябе славістыцы: займаецца "Словам пра паход Ігаравы", перакладае твор на нямецкую мову белым вершам. Цікавіць Абіхта таксама і сербская тэматыка. Кульмінацыяй яго працы стала доктарская дысертацыя "Die russishe Heldensage", кансультантам і натхняльнікам Абіхта да працы быў вядомы нямецкі славіст Негрынг.

З 1907 года ў жыцці Абіхта пачынаецца перыяд, прысвечаны цалкам беларусістыцы. Абіхт належаў да кола тых еўрапейскіх вучоных, якія прызнавалі асобнасць беларускай мовы і літаратуры, падтрымлівалі сваімі навуковымі працамі новы, малады беларускі рух. На гэтай ніве Абіхт праводзіў дзейнасць больш практычную, дыдактычную і папулярызатарскую, чым навуковую, калі не браць пад увагу агульнаславянскага, а значыць і беларускага характару "Слова пра паход Ігаравы", якім Абіхт займаўся як філолаг-даследчык.

Першыя публікацыі Абіхта па беларусістыцы з'яўляюцца падчас першай сусветнай вайны. Бо яе пачатак значна паўплываў на рост зацікаўленасці нямецкіх гісторыкаў і публіцыстаў беларускай тэматыкай. Беларусь у той час яшчэ трактавалася на Захадзе як перыферыйная частка Расеі, якая адрозніваецца толькі этнічна і дыялектылагічна, у адпаведнасці, дарэчы, з афіцыйнымі пазіцыямі расейскай навукі. Ігнараваўся факт, што дзяржаўнай мовай у Вялікім княстве Літоўскім была старабеларуская, што культура руска-беларуская была сінонімам літоўскай.

prôsty spôsab stacca ŭ karôtkim čase
hramatnym.

napisali
pr. dr. rudolf abiht u breslavi
i janka stankievič u vilni

drukam wydaŭ dr. feliks pribač

(buchhandlung priebatsch, breslau ring 58).
breslaŭ 1918 h.

На здымку: першая старонка самавучыцеля па беларускай мове, выдадзенага Абіхтам і Станкевічам у Браслаў 1918 г.

У канцы 1915 года на частцы тэрыторый занятых немцамі была ўтворана вайскова-адміністрацыйная тэрытарыяльная адзінка - зямля Ober Ost, у межах якой знаходзілася частка беларускіх тэрыторый. Хоць немцы ў фармальна-міжнародным сэнсе не прызналі незалежнасць Беларусі, аднак прызналі існаванне асобнай беларускай нацыі. Беларуская мова атрымала роўныя правы з іншымі мовамі на тэрыторыі Ober Ost. У Вільні пачала выдавацца газета "Zeitung der 10 Armee" - друкаваны орган штаба 10-й Арміі, дзе друкавалася многа матэрыялаў прысвечаных беларускай праблематыцы.

Нямецкія ўлады далі дазвол на адкрыццё свецкай настаўніцкай семінарыі на Гарадзеншчыне, сярод выкладчыкаў якой аказаўся і Рудольф Абіхт. Акрамя выкладчыцкай працы ў семінарыі Абіхт займаецца публіцыстыкай: друкуе свае артыкулы ў газеце "Гоман", займаецца гісторыяй беларускай літаратуры ("Калі напісаны "Тарас на Парнасе" – "Гоман", 10-га красавіка, 1917 г.).

Найбольш значнай працай Абіхта стаў лемантар-самавучыцель "Просты спосаб стацца ў кароткім часе граматным", напісаны разам з тады яшчэ маладым, вядомым беларускім дзеячам Янкам Станкевічам.

Абіхт і Станкевіч, задумваючы канцэпцыю падручніка, падкрэслівають асобнасць беларускага народа і яго мовы. Сведчыць пра гэта павінна ўсеагульная пісьменнасць сярод беларусаў. Аўтары лічаць што навука гэта няцяжкая. Трэба толькі адмовіцца ад стэрэатыпу, што беларуская мова не можа функцыяваць самастойна, бо з'яўляецца скажэннем польскай мовы праз рускую, альбо рускай праз польскую. Трэба распрацаваць уласны алфавіт, бо дагэтуль беларусы пазычылі альбо ў рускіх, альбо ў палякаў. На думку Абіхта і Станкевіча неабходна стварыць адзіны беларускі, цалкам асобны алфавіт на лацінскай аснове. Самавучыцель, выдадзены імі, утрымлівае варыянт такога спецыяльнага, толькі беларускага алфавіту, заснаванага на знаках лацінскага алфавіту, прыстасаваных да фанетычных уласцівасцяў беларускай мовы. Знікаюць вялікія і падвойныя літары. Дасягнуты амаль ідэальны стан, - кожны з 45 асноўных гукаў беларускай мовы атрымлівае свой пісьмовы адпаведнік. Намаганні Абіхта і Станкевіча прынеслі даволі цікавыя вынікі: сумясціліся досвед і веды, класічнага філолага, арабіста і славіста, і, беларуса, носьбіта жывой мовы. На жаль, праект не знайшоў шырокага практычнага ўжывання.

Займаўся таксама Абіхт папулярызацыяй ведаў пра Беларусь у Нямеччыне. У газеце "Der Beobachter" быў надрукаваны цыкл яго артыкула пад загалоўкам "Аб мінулай і сучаснай гісторыі беларусаў" (5-29 верасня 1918 г.) Аўтар адстойвае правы беларусаў на самавызначэнне. Пры ўдзеле Абіхта ў 1919 годзе ў Берліне была выдадзена агульная праца пад рэдакцыяй Вальтэра Ёнгера "Weissruthenien", багата ілюстраваная здымкамі помнікаў старабеларускага пісьменства, архітэктуры Вільні, Віленшчыны, іншых рэгіёнаў Беларусі. Ужо сам тытул кніжкі паказвае імкненне нямецкіх даследчыкаў разглядаць край і народ беларускі як з'яву асобную, самаісную. Рудольф Абіхт быў аўтарам найбольш цікавых раздзелаў вышэйназванай кнігі, прысвечаных літаратурна-фальклёрнай тэматыцы. Абіхт падкрэслівае стараданасць беларускага пісьменства, адзначае ролю сучасных беларускіх пісьменнікаў: Якуба Коласа і Янкі Купалы. У раздзелах кнігі, напісаных Абіхтам, акрамя старанна адабраных і перакладзеных ім разам з Эльзай Ваэцман вершаў Купалы, змешчаны некалькі беларускіх народных песен, верш Яна Баршчэўскага, некалькі беларускіх ананімных твораў. У раздзеле народнай прозы Абіхт размяшчае ўласна перакладзеныя беларускія народныя легенды і апавяданні. Выказваючы падзяку Абіхту, галоўны рэдактар Вальтэр Ёгер напісаў: "Дзякуючы Рудольфу Абіхту ў Германіі былі праведзены такія беларусазнаўчыя даследванні, якіх яшчэ не ведала нямецкая навука".

На гэтым спіс беларусазнаўчых прац Абіхта заканчваецца. Спрабаваў ён таксама пісаць "Нарысы гісторыі беларускай літаратуры", аднак захаваўся толькі адзін урывак, прысвечаны пачаткам літаратурна-грамадскага руху 1905-1907 гадоў.

Безумоўна, сучасная нямецкая беларусістыка зрабіла значны крок наперад, аднак гэта не памяншае, а наадварот, павялічвае значэнне аднаго з яе пачынальнікаў. Працы Рудольфа Абіхта не менш, а можа больш патрэбны самім беларусам, бо адкрывалі свету невядомы дагэтуль кавалачак Еўропы, які завецца такім ласкавым словам Беларусь.

Памёр Рудольф Абіхт 12 лютага 1921 года ў Германіі, дзе да апошніх дзён займаўся навуковай і выкладчыцкай працай.

Матэрыял сабраў і апрацаваў Віталь Макарэвіч.

...Толькі нашай роднай, беларускай мовай можна выразіць Беларусь

... Я шмат разважала на тэму беларускае мовы, яе месца ў нашым грамадстве, і ўрэшце рэшт прышла да высновы, якая будзе, я спадзяюся, цікавай многім. На самой справе, у галіне дыскусій на конт беларускай мовы ў беларускіх газетах, на тэлебачанні назіраецца супрацьстаянне двух апазіцыйных бакоў: у адных "крыніцах інфармацыі" гэтая тэма "топіцца". У сапраўдных, нацыянальна свядомых газетах і часопісах – наадварот, разглядаецца з усіх магчымых бакоў. Гэтая дыскусія, часам адкрытая барацьба, цягнецца ўжо даволі доўга, але, мне здаецца, мала хто бачыць такі бяспрэчны аргумент у доказ неабходнасці існавання беларускай мовы, які вынікае з любых назіранняў у межах нашай Радзімы: **толькі нашай роднай, беларускай мовай можна выразіць Беларусь.** І адным гэтым сказам агаворана ўсё.

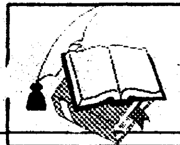
Як можна выразіць усё, што бачым, ідучы па Менскай вуліцы ўранку, французскай, рускай ці ангельскай мовай?

Шаша... Толькі прамовіш гэтае слова і бачым адразу, як маленькія каменчыкі шалясцяць, падскокваючы пад коламі аўтамабіляў, як гэтыя колы з пяшчотай нейкім, толькі ім вядомым, шэптам размаўляюць з шашой, шаргацяць па ёй, уздымаючы ранішні пыл... Ціхенькі ветрык налятае на дрэвы, цурчыць сваім гукам, павявае халадком, зрывае з дрэў празрыстае жоўтае **лісце**. Ні ў якім разе ніхочацца казаць: **"yeuow leaf"**, з вуснаў само сабой вылятае гэта мяккае слова **"лісце".** Лісце танцуе ў паветры, кружыцца, а потым падае на зямлю, ласкава трэцца аб пажоўклую траву і гарадскі асфальт, нібыта просячы літасці і сумна, але страшнае слова "смерць" таксама па гучанню вельмі падыходзіць да гэтага выпадку.

А ці можна выразіць нейкай іншай мовай ранішнюю раку, што велічна цячэ сярод жорсткай, але прыцягальнай цывілізацыі? Ціхая і спакойная, зменлівая і жывая, сапраўды быццам мармуровая і ў той жа час аксамітная (парадаксальна!), вада гэтай вечнай ракі – сімвал нашай традыцыі і веры, які з часам нібыта паціху гіне, задушаны намі, але на самой справе проста чакае таго часу, калі да нас вернецца разум... І ўжо зусім беларускі той празрысты туман-павуцінка, што вісне над ракой, над дрэвамі, што ахінае цябе і не дае саступіць з той бясконцай алеі...

Усё гэта – нашае, беларускае, і называецца можа толькі беларускімі словамі, тымі, што даў наш Бог, каб мы маглі назваць уголас усё гэтае хараство.

Галаўніцкая Вольга, студэнтка.

Вянок цярновых васількоў

9 жніўня ў сталічным кінатэатры "Змена" прайшла вечарына, прысвечаная 90-м угодкам з дня нараджэння знанай паэткі Ларысы Геніюш. Ладзіла імпрэзу Менская гарадская арганізацыя ТБМ. Нягледзячы на летні сезон, на сустрэчу сабралася ўдвая больш аматараў ад планаванага. Старшыня Менскай Рады Алена Анісім пазнаёміла ўсіх з гасцямі – мастацтвазнаўцам Элеанорай Вецер і пісьменнікам Уладзімірам Арловым.

Спадарыня Элеанора падзялілася ўспамінамі пра сяброўства са знакамітай паэткай, распавяла пра сустрэчы, гутаркі. Слухачоў крануў аповед пра апошнія дні жыцця Ларысы Геніюш.

Уладзімір Арлоў запрасіў прысутных прайсціся па сцежках памяці пра самаахвярную жанчыну, якая ў найцяжэйшыя дні бальшавіцкага тэрору думала пра вольную Беларусь, што няўхільна паўстане на крушнях здзічэлай стэгэмы. Пісьменнік гаварыў пра мужнасць і палахлівасць, сумленнасць і крывадушнасць тых, хто акаляў слынную творцу лірычнага радка.

Старшыня ТБМ Алег Трусаў распавёў пра свае сустрэчы з Геніюш, калі ён, малады яшчэ хлопец, захапіўся незвычайным лёсам непрызнанай тады паэткі, адшукаў яе ў Зэльве і, дзівячыся яе даверлівасці, слухаў шчырую споведзь грэшнай святой.

Зала слухала вершы Ларысы Геніюш у выкананні Алены Анісім і Людмілы Дзіцэвіч і была запалоненай пяшчотай, самотнасцю, крышталёвай пранікнёвасцю радкоў, якія навечна ўславілі родны край, родную мову ды святыя сімвалы.

З асаблівай увагай слухалі прысутныя песні на словы Ларысы Геніюш у выкананні старшыні Рады ТБМ Заводскага раёна Пятра Русава. Зала была зачараваная майстэрствам барда ярка перадаць трагічныя старонкі жыцця Вялікай Беларускі, з якіх паўставалі то жахлівыя гулагаўскія вобразы, то мілыя сэрцу краявіды беларускай зямлі.

Напрыканцы імпрэзы кінатэатр прапанаваў пагля́дзець дакументальны фільм "Вянок цярновы васількоў". Гледачы сустрэліся ў фільме з Васілём Быкавым, Зянонам Пазьняком. Шчымлівы голас Ларысы Геніюш напоўніў залу магутным і чуйным светам яе паэзіі. Я мяркую, сустрэча назаўсёды застанецца ў сэрцах прысутных цёплым успамінам.

Людміла Дзіцэвіч,
намеснік старшыні ТБМ.

Паэтка і хрысціянка

У Зэльве адзначылі 90-я ўгодкі Ларысы Геніюш

У нядзелю, 6 жніўня, у Зэльву з усіх куткоў Беларусі з'ехаліся людзі, каб адзначыць 90-годдзе з дня нараджэння вялікай беларускай паэткі Ларысы Геніюш.

Урачыстасць пачалася ў Зэльвенскай царкве. Тут адбылося набажэнства ў гонар паэткі, а таксама была адкрыта мемарыяльная шыльда. Упершыню ў гісторыі Беларусі праваслаўная царква ўшанавала памяць пра беларускую паэтку. У свой час падобнае зрабіў каталіцкі касцёл, калі ўшанаваў памяць беларуска-польскага паэта Уладзіслава Сыракомлі.

На мемарыяльнай шыльдзе, якую адкрылі ў Зэльвенскай царкве, выбіты словы:

"На зямлі беларускай мае алтары.
Ларыса Геніюш (1910 – 1983).
Паэтка і хрысціянка.
Ад удзячных нашчадкаў у 90-я ўгодкі".

З троіцкай царквы земляні і госці пайшлі на мясцовыя могілкі, дзе знаходзіцца магіла Ларысы Геніюш.

У гэты дзень у Зэльвенскім РДК адбыўся вялікі літаратурны вечар. Яго адкрывала і вяла старшыня Саюза беларускіх пісьменнікаў Вольга Іпатава. На вечары выступілі пісьменнікі Уладзімір Мазго, Міхась Скобла, Юрка Голуб, Анатоль Кудравец, Валянціна Аксак і іншыя. Бард Эдуард Акулін спяваў песні, а зэльвенскі мастак Юры Качук падараваў партрэт паэткі Зэльвенскай бібліятэцы. Пасля паэтычнай вечарыны ўсе ўдзельнікі ўрачыстасці пагля́дзелі мастацкі фільм пра Ларысу Геніюш "Птушкі без гнёздаў".

Некаторым я задаў пытанне:

"Якое значэнне ў вашым жыцці мае творчасць Ларысы Геніюш?". Вось якія адказы пачуў з іх вуснаў.

Уладзімір МАЗГО, паэт з Менска:

-Для мяне творчасць Ларысы Геніюш – гэта мая Радзіма і Зэльвеншчына. Пасля знаёмства з Ларысай Антонаўнай для мяне – тагачаснага школьніка – раскрыўся сапраўдны Храм літаратуры.

Юрка ГОЛУБ, паэт з Гарадні:

-Ларыса Геніюш – асоба выключна з трагічным, карэнным і глыбокім талентам. Варта толькі ўзяць і дакрануцца да яе радкоў – як гэта стане зразумелым кожнаму. Яе паэзія – споведзь мужнага чалавек, які верыў, што беларусы на гэтай зямлі будуць жыць заўсёды.

Пётр МАРЦІНОЎСКІ, настаўнік з Дзярэчына:

-З народнай паэткай Беларусі Ларысай Геніюш я быў добра знаёмы. Я прыехаў у Зэльву, каб з сябрамі яе памянуць. Творчасць паэткі – прыклад нашым дзецям і ўнукам , як трэба моцна любіць Беларусь.

Міхась СКОБЛА, паэт з Менска:

-Ларыса Геніюш – увасобленая Беларусь. Творчасць яе – гэта студня, якая вельмі глыбокая. Даставаць, чэрпаць і наталяцца з яе доўга-доўга мы будзем, пакуль будзе жыць Беларусь".

Ірына Войтка, паэтка са Слоніма:

-Ларыса Геніюш вызначыла мой творчы лёс. Я адбылася як паэтка толькі дзякуючы ёй.

Сяргей ЧЫГРЫН.

Літаратурныя спатканні

15 жніўня ў сталічным скверы імя Янкі Купалы ля помніка паэту адбыліся першыя Літаратурныя спатканні. Гэтае мерапрыемства з дазволу Менгарвыканкама ладзіла гарадская арганізацыя ТБМ імя Ф.Скарыны. Трэба сказаць, што па задуме аўтара спатканні павінны былі ладзіцца ля помніка Якубу Коласу, аднак Менгарвыканкам змяніў месца правядзення.

Адзначым, што Літаратурныя спатканні нарадзіліся не на пустым месцы. Фактычна, гэта даўняя традыцыя. І аб гэтым нагадала ўсім прысутным намеснік старшыні ТБМ Людміла Дзіцэвіч.

Мэтай Літаратурных спатканняў аўтары вызначылі прапаганду твораў на беларускай мове і папулярызацыю беларускіх перыядычных выданняў. Першым госцем стала рэдакцыя газеты "Чырвоная змена". Яе супрацоўніца Алена Калоша пазнаёміла гісторыяй газеты, нагадала пра вядомых паэтаў, хто пачынаў свой творчы шлях на старонках "Чырвонай змены". Адзін з іх – Леанід Дранько-Майсюк – прачытаў удзельнікам цэлую нізку сваіх вершаў, з іроніяй адзначыў, што многія з іх безумоўныя "хіты", аднак яшчэ не знайшлі сваіх аўтараў. Вядомы бард, сталы ўдзельнік паэтычных чытанняў Валеры Пазнякевіч пазнаёміў прысутных з уласнымі вершамі і выканаў шмат песень: "Мова мая", "Незнаёмка" і іншыя. Многія з іх добра вядомыя аматарам беларускай песні. Свае новыя вершы пачытала Тамара Мазур, былая супрацоўніца "Чырвонай змены", а сёння журналіст часопіса "Першацвет". Даўні сябра газеты, намеснік старшыні Менскай гарадской Рады ТБМ Пятро Русаў праспяваў некалькі песень на словы Янкі Купалы. Адбылося таксама знаёмства з маладым аўтарам "Чырвонай змены", паэтам Вячаславам Корбутам.

Значную ролю "Чырвонай змены" ў жыцці нашага грамадства адзначыў у сваім выступленні старшыня ТБМ А.А.Трусаў. Акрамя таго, ён прадэманстраваў са свайго архіва нумары "Чырвонай змены"" амаль дзесяцігадовай даўнасці з фотапартрэтамі Андрэя Мельнікава і Вольгі Цярэшчанкі.

Напрыканцы Спатканняў гурт жанчын, натхнёны паэтычнай атмасферай, выканаў песні "Не загаснуць зоркі ў небе", "Пагоня", і інш.

Першае спатканне адбылося. Да новых сустрэч з таленавітымі людзьмі!

Алена Анісім, старшыня Менскай гарадской Рады ТБМ.

Весткі з Віленскага краю

а) На верасень 2000 г.прызначана адкрыццё мемарыяльнай таблічы ў Рукойнах Віленскага раёна ў гонар Ф. Багушэвіча.

б) На Усебеларускім з'ездзе ад ТБМ Віленскага Краю прысутнічала 2 дэлегаты.

в) Гіст.-этн. музей "Засцянковая хатка" у Вашунове папаўняецца новымі экспанатамі: нядаўна ад добрых людзей атрымалі калёсы, вупраж (няма пакуль што каня), таксама патэфон ды іншыя рэчы-экспанаты.

г) Зняты з пасады старшыні калгаса "Чырвоны сцяг" Гірын Часлаў – атаман бандыцкага нападу на "Засцянковаю хатку". Цяпер ён з дапамогай нейкага Шэнды з Докшыц атабарыўся ў Менскім (сельскім) раёне ў якасці інжынера меліярацыі.

Докшыцкія ўлады апякуюць былога старшыню калгаса і не даюць магчымасці прыцягнуць яго да крымінальнай адказнасці. Але справа яшчэ працягваецца.

Юры Гіль.

Імша на роднай мове

Да нядаўняга часу ў Дзятлаўскім касцёле багаслужбы вяліся толькі на польскай мове.

Але не ўсе каталікі Дзятлава ёй валодаюць. Таму было вырашана правадзіць набажэнства на роднай мове. Цяпер ранішняя імша ў касцёле вядзецца папольску, а пазнейшая пабеларуску.

Новая кніга вядомага навукоўца

Выдавецкая суполка "Лекцыя" падрыхтавала да друку цікавую навукова-папулярную працу вядомага гісторыка і археолага, грамадскага дзеяча Алега Трусава **"Манументальнае дойлідства Беларусі" XI-XVIII стагоддзяў: гісторыя будаўнічай тэхнікі".**

Упершыню ў беларускіх гістарычных даследаваннях падаецца падрабязная характарыстыка ўзнікнення і развіцця будаўнічых матэрыялаў (цэглы, дахоўкі, плітак для падлогі, кафлі, апрацаванага каменю).

Аўтар адпавядае пра арганізацыю ў сярэднявеччы будаўнічай працы, прасочвае эвалюцыю будаўнічых канструкцый і малых архітэктурных формаў.

Галоўны раздзел кнігі прысвечаны асвятленню асноўных этапаў будаўнічай дзейнасці на землях Беларусі на працягу сярэдневечча і новага часу.

Выданне багата праілюстраванае арыгінальнымі фотаздымкамі.

Аб'ём кнігі 200 старонак. Папярэдні кошт 1900 рублёў.

Аўтар звяртаецца да ўсіх зацікаўленых асобаў і ўстановаў з просьбай аб фундатарскай дапамозе. Спонсары будуць з удзячнасцю названыя на асобнай старонцы выдання.

Тэлефоны для сувязі: Аўтар: 284-85-11.

Беларускія татары ў свеце

Напрыканцы ліпеня адбылася VI Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя "Іслам і ума (абшчына) татар-мусульман Беларусі, Літвы і Польшчы на мяжы тысячагоддзяў". Яе ладзілі Сусветная арганізацыя "Ісламская місія" і Мусульманскае рэлігійнае аб'яднанне ў Рэспубліцы Беларусь.

У канферэнцыі бралі ўдзел муфцій мусульман І.М. Александровіч, старшыня абшчыны мусульман г.Менска Ібрагім Канапацкі, прафесар Леанід Лыч, прафесар гісторыі Александр Смолік, старшыня мусульманскага рэлігійнага Саюза Польшчы Ян Сабалеўскі, прадстаўнікі Расеі, Летувы, Сірыі і іншых краін.

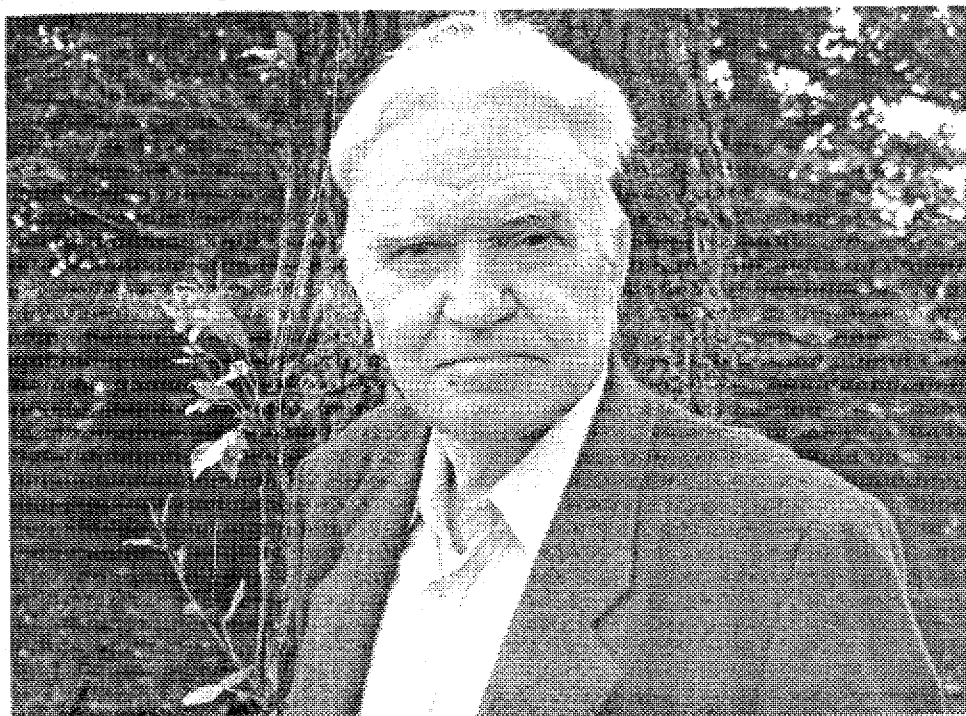
У канферэнцыі прыняў удзел старшыня ТБМ, кандыдат гістарычных навук Алег Трусаў. Ён распавёў пра кантакты беларусаў з мусульманскім светам з IX стагоддзя, ролю татараў у захаванні беларускай культуры. Старшыня ТБМ гаварыў пра магчымасці адкрыцця Беларускага нацыянальнага універсітэта і выкладанні ў ім арабскай мовы, стварэнне спецкурса па гісторыі беларускіх татараў. Газета ТБМ "Наша слова" мяркуе размясціць старонку татарскай абшчыны якая лічыць беларускую мову роднай. Алег Трусаў выказаўся за падтрымку ініцыятывы стварэння мураванай мячэці ў Менску, а таксама музея татарскага народа ў сталіцы і яго філіялаў у месцах шчыльнага пражывання татараў: Іўі, Слоніме і інш.

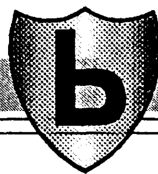
Людміла Дзіцэвіч.

Сямёну Кохану -- 80

Сямён Яўстафавіч Кохан (на здымку) -- адзін са старэйшых акцёраў Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Якуба Коласа. Нядаўна ён адзначыў сваё 80-годдзе. Многія тэатралы ведаюць яго не толькі як акцёра, але і як фоталетапісца тэатра.

Фота Аляксандра Хітрова, БелТА.

Вольга Цяцеркіна

СПРОБА СТРУКТУРНА-СЭМІЯТЫЧНАГА ПАДЫХОДУ ДА ВЫВУЧЭННЯ ХАРЭЯГРАФІІ (тэрміналагічны аспект)

Даклад на навукова-практычнай канферэнцыі "Закон аб мовах -- вынікі і перспектывы" 26 лютага 2000 года

Як сцвярджае філасофія, любая складаная сістэма не можа існаваць без паўнавартасных узаемадачыненняў усіх яе частак і ўзроўняў. Іх няможна разрозніваць і аперуваць кожную часткаю паасобку, бо сістэма ёсць нечым большым ад сумы частак, што ўваходзяць у ейны склад.

Штучна адсечаны адзін з элементаў сістэмы заканамерна ўплывае на ўсе астатнія і можа яе разбурыць.

Вывучэнне сістэмы ў спалучэнні элементаў – гэта неабходная ўмова спазнання кожнага з іх і сістэмы цэльна.

У гэтым сэнсе адэкватным бачыцца выкарыстанне – структурна-сэміятычнага падыходу да вывучэння харэяграфіі, разгляду ўзаемадачыненняў лінгвістычнага і экстралінгвістычнага кампанентаў, у акцэнтаванні семантычнага ўзроўню.

Сувязі вярбальнага і невярбальнага пачаткаў, іх ролі ў вывучэнні харэяграфіі, могуць быць, на наш погляд, разгледжаныя ў святле функцыянальнай асіметрыі, - якая з'яўляецца фундаментальным прынцыпам працы галаўнага мозгу.

Вядома, што пачуццёвы этап пазнання здзяйсняецца праз правае, а абстрактны – праз левае паўшар'е. Працэсы, якія кантралююцца правай паловай мозгу, адбываюцца ў наяўным і мінулым часе, а тыя, што кантралююцца левай паловай мозгу – у наяўным і будучым часе. Правае паўшар'е адказнае за апрацоўку невярбальнай, а левае – вярбальнай інфармацыі. Яна апрацоўваецца правай гемісферай цалкам, адначасова, а левай – дробна, паслядоўна.

На падставе канцэпцыі фунцыянальнай асіметрыі мозгу намі выпрацаваная гіпотэза пра ўзрастанне ролі вярбальнага кампаненту ў трывалым працэсе вывучкі танцу.

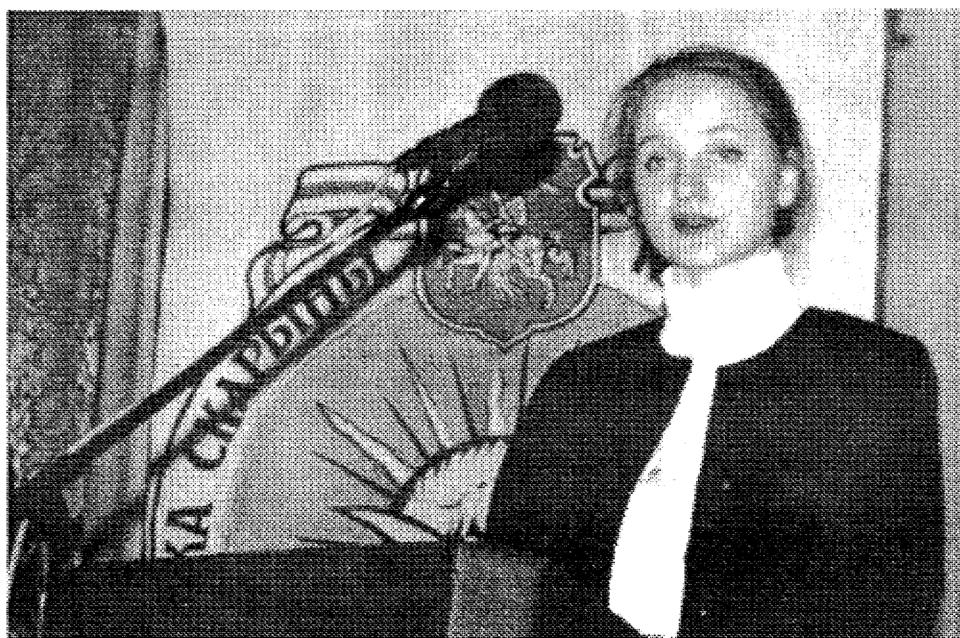
Інфармацыя пра аб'ект ці з'яву, у нашым выпадку – пра рух – успрынятая з дапамогаю органаў адчування, трапляе непасрэдна ў правае паўшар'е, дзе яна фіксуецца ў выглядзе вобразу ва ўсім сваім палімадальным (зрокавым, слухавым, кінэстэтычным, тактыльным і г.д.) багацці. Гэты вобраз пераводзіцца ў доўгатэрміновую памяць, якая таксама звязаная з дзейнасцю паўшар'я мозгу. Пры паўторах тых самых рухаў сляды фіксацыі становяцца больш моцныя, трывалыя. На гэтым, давярбальным узроўні "місія" правага паўшар'я выкананая. Канкрэтны вобраз зафіксаваўся. (Іншая справа, што ў кожны наступны момант інфармацыя пра аб'ект мяняецца, таму правая гемісфера не перастае працаваць). Але развіццё вобразу можа адбывацца толькі ў будучым часе – з дапамогай левапаўшарных працэсаў. Такіх магчымасцяў правая гемісфера не мае.

Інфармацыя, якая трапляе далей у левую палову мозгу, падвяргаецца аналізу, класіфікацыі, абагульненню, сыстэматызацыі. Ажыццяўляецца яе перавод на вярбальны, свядомы, абстрактны ўзровень, а таксама ўключэнне ў сэнсавыя сістэмы.

З'явы, якія адбываюцца ў кантэксце левапаўшарных працэсаў, маюць, па сутнасці, неабмежаваныя ступені свабоды. Калі ўзнікае патрэба ў далейшым развіцці сістэмы, дык гэта магчымае толькі пры ўключэнні ў кіравальную працу функцыяў левага паўшар'я, а гэта значыць – вярбальнага ўзроўню, роля якога пры няспынным функцыяванні сістэмы ўвесь час узрастае.

Таму ў вывучэнні танцу значнасць моўных сродкаў павінна набываць усё больш важнае месца.

Падыход да разумення ролі мовы, як толькі да суправаджальнага сродку харэяграфіі – гэта значыць, як да неасноўнага, неабавязковага альбо аздабляльнага элементу – занадта спрошчаны. Вядома, шмат якія танцы маюць моўныя ілюстрацыі, а навучанне танцу заўсёды суправаджаецца адпаведнымі моўнымі камандамі. Але толькі гэтым роля мовы ў харэяграфіі не вычэрпваецца, яна значна глыбейшая.

У рэчышчы сэміятычнага падыходу мова з'яўляецца формай выразу свядомасці, сэнсу. Сэнсавыя роўні мяняюцца пры вывучэнні харэяграфічных рухаў розных ступеняў складанасці.

Найпрасцейшыя з іх, напэўна, магчыма вывучыць шляхам простага пераймання, капіявання, г.зн. невярбальнымі сродкамі. Але больш складаныя фігуры патрабуюць раскладу на дробныя элементы, якія падвяргаюцца індэнтыфікацыі, аднясенню да пэўнага класу, параўнання з вядомымі. А гэта ўжо аперацыі семіятычнага кшталту (катэгарызацыя, класіфікацыя), якія адбываюцца пры выкарыстанні моўных паняткаў. Далей асобныя элементы рухаў ізноў групуюцца, складаюцца ў цэлыя фігуры, інтэрпрэтуюцца, абагульняюцца. Ім надаюцца сімвалічныя значэнні.

Чым больш складаны рух, тым большую сэнсавую нагрузку ён нясе. Комплексныя танцавальныя фігуры можна разглядаць як шматкампанентавыя структуры з мноствам узаемазвязаных сэнсаў.

Што да рухаў найвышэйшай ступені складанасці, як сцэнічныя танцавальныя дзеі, дык яны ўяўляюць цэлыя знакавыя сістэмы такога парадку, асэнсаванне якіх без выкарыстання моўных сродкаў наогул немагчымае.

Падыход да вывучэння харэаграфіі, як складовае часткі сістэмы мастацтва, цяпер найчасцей аднабаковы. Яна не разглядаецца як цэласная структура, што складаецца з узаемна звязаных элементаў. Але сістэма не можа існаваць ува ўсечаным выглядзе, бо тады яна стаецца нядзеяздольнаю. Значэнне невярбальных сродкаў у танцы бясспрэчнае. Гэта тое, чаго не можна выказаць з дапамогаю словаў, у шырокім значэнні – увасабленне душы народа. Але гэтая душа амаль не "сілкуецца" не менш багатаю нацыянальнаю семантычнаю крыніцай. Танец апынуўся амаль па-за беларускамоўным кантэкстам. Харэяграфія не выкладаецца па-беларуску, што ёсць відавочным нонсэнсам, асабліва ў навучанні нацыянальным танцам. У гэткім разе губляецца іхні фальклёрна-гістарычны падмурак. Велізарны пласт культуры застаецца незапатрабаваным. Можна канстатаваць, што сістэма без дастатковага ўключэння аднаго з кампанентаў у гэтым разе функцыянуе не напоўніцу, з хібамі, а ў выніку – ейны прагрэс немагчымы.

За савецкім часам заканамернае развіццё нацыянальнай харэяграфіі было штучна запаволенае. Дагэтуль не акрэсленая нават бальшыня спецыяльных паняткаў, не распрацаваная тэрміналогія выкладання і навучання танцам. Гэта ненатуральна, бо страчваецца цэлая скарбніца здабыткаў нашай найбагацейшай культуры. Не выкарыстоўваецца магутны патэнцыял, што маецца ў беларускай існасці, беларусчыне, як з'яве ўсясветнага значэння. Таму зараз трэба пачынаць ад асноўнага – вызначэння і ўкаранення адпаведнай тэрміналогіі ў навучальны і трэнавальны працэс. У гэтым кірунку аўтарам складзены расейска-беларускі харэяграфічны слоўнік, у якім змешчаныя асноўныя словы і словазлучэнні, што часцей за ўсё выкарыстоўваюцца ў выкладанні харэяграфіі.

У слоўніку змешчаныя асноўныя словы і словазлучэнні, што найчасцей выкарыстоўваюцца ў працэсе навучання танцу. У працы мы звярталіся як да літаратуры пачатку нашага стагоддзя, гэтак і да сучасных аўтараў. Адшукана шмат аўтэнтычных словаў, што выразна перадаюць сэнс пэўных харэяграфічных паняткаў. Прапануецца шэраг наватвораў харэяграфічных тэрмінаў.

Тэрміны, якія змешчаныя ў слоўніку, належаць да класічнага, народнага, гістарычна-пабытавага і спартовага танцаў. У слоўніку падаюцца не толькі ўласна харэаграфічныя словы і словазлучэнні, але і асноўныя анатамічныя, фізіялагічныя, псіхалагічныя, мастацкія, спартовыя паняткі, што маюць дачыненне да харэаграфіі, і нават больш ускосныя – напрыклад, з катэгорыі танцавальнай вопраткі, сцэнічнага антуражу, ладжання выступаў, спаборніцтваў, трэнаванняў і рэпетыцыяў.

Пры канцы слоўніка змешчаныя два дадаткі. У першым пададзеная транслітарацыя французскіх словаў на беларускую мову, ужыванне французскай класічнай тэрміналогіі па-расейску, пераклад на расейскую. Другі дадатак змяшчае ангельскія назовы фігураў спартовага танцу з перакладам і транслітарацыяй на беларускую і расейскую мовы.

Гэты слоўнік, спадзяемся, станецца першым крокам да таго, каб беларускі дух апанаваў харэяграфічныя аўдыторыі. Родная мова мусіць надаць танцу новае дыханне.

Я без беларускай мовы нішто

Не так даўно мне давялося наведаць доктара... Дванаццаць гадзін дня. Я хуткім крокам спяшаюся да патрэбнага мне кабінета. "Семнадцатый, восемнадцатый, девятнадцатый... ага, мне сюды". Стук-стук. Вялізныя шырокія дзверы зарыпелі ледзь чутным галаском . Перада мною з'явілася сумная карціна: ля сцяны стаялі высокія шафы з незлічонымі карткамі дзяцей, побач з акном сядзелі два дактары, абыякавыя вочы якіх былі ўтароплены на чарговага хворага, на стале ляжалі розныя паперы, на падаконніку стаялі пыльныя кветкі.

- Добры дзень! – павітаўся я.

- "Здравствуй, присаживайся. Какая у тебя фамилия? Имя?

- Землякоў. Ігар.

Раптам на твары аднаго з дактароў з'явілася ласкавая ўсмешка. Другая ж жанчына была прыемна здзіўлена.

- Ты заўсёды размаўляеш на беларускай мове? – запыталі яны ў мяне.

- Т а к.

Далей уся наша размова праходзіла на матчынай мове. Твары гэтых жанчын зіхацелі ад шчасця і радасці. Размаўляць на роднай мове і нікога не саромецца, для гэтых людзей здзейсніўся доўгачаканы сон. Немагчыма апісаць тое, што там адбывалася. Я бы ўсё гэта параўнаў з наступным: чалавек, пасля дваццаці гадоў жыцця за мяжой, вяртаецца на Радзіму. Шэры кабінетператварыўся ў найпрыгажэйшую вясёлку, якая бывае пасля ліпеньскага дажджу. Рацэпт, зразумела ж, быў мне выпісаны на беларускай мове. Акрамя таго мне дазволілі ў любы час без чаргі, без талончыка заходзіць да іх, калі спатрэбіцца. Развітаўшыся, я выйшаў з кабінета і толькі збіраўся пайсці ў гардэроб, як да мяне даляцеў даволі знаёмы голас, скіраваны да новага хворага: "Сядайце калі ласка"...

Мне чатырнаццаць гадоў, але я добра ўсвядоміў, што нельга далей без мовы. Я без беларускай мовы нішто. Згубіць яе для мяне азначае скончыць жыццё самагубствам.

Ігар Землякоў.

ЦІ ПАТРЭБНА БЕЛАРУСАМ РОДНАЯ МОВА?

Родная мова... На гэтай мове размаўлялі мае прашчуры. На гэтай мове размаўляю я, мае бацькі, будуць размаўляць мае дзеці, напэўна, і іх дзеці таксама. Чаму ж у некаторых узнікае пытанне: ці патрэбна беларусу родная мова? На пытанне адказваюць па рознаму. Я лічу, што беларусу родная мова патрэбна. Які ён пасля гэтага беларус, калі не размаўляе па-беларуску? У кожнага народа свая мова. У немцаў – нямецкая, у рускіх – руская, а ў беларусаў павінна быць беларуская мова.

Некаторыя саромеюцца размаўляць на сваёй мове. у асноўным гэта моладзь. Чаму яны саромеюцца? Напэўна, думаюць, што руская мова больш прыгожая за беларускую. Але ж гэта не так. Амаль усе нашы пісьменнікі ўсхваляюць беларускую мову. Мне спадабалася, як напісаў пра яе Максім Танк:

"Няма на зямлі таго шчасця і гора,
Якога б ты нам перадаць не магла,
Няма такіх нетраў,
глыбокага мора
І гор, праз якія б ты не правяла...

А Рыгор Барадулін пра беларускую мову сказаў так: ***"Словы, дзе кожны гук азяблай сініцай ціўкае..."***

Я лічу, што наша мова не горш за іншую, яна жывая і мілагучная, багатая, як само жыццё з яго радасцямі і горам, яна бяссмяротная, як сам народ. Трэба любіць родную мову і не саромецца карыстацца ёй.

Караткевіч Вольга,
вучаніца 7-а класа
Бачэйкаўскай сярэдняй
школы (Бешанковіцкі р-н).

Літаратурная старонка "Нашага слова"

Вольга Каваленка

...Я найшчырэйшай на мове сваёй з вамі бываю

Вольга Каваленка нарадзілася ў пасёлку Рабкор Акцябрскага раёна Гомельскай вобласці. Скончыла Менскі індустрыяльна-педагагічны тэхнікум і Менскі педагагічны інстытут. Жыве ў Менску. Працуе майстрам вытворчага навучання. Сваім выхаванцам яна адкрывае не толькі прафесійныя сакрэты, але і захапляльны свет турысцка-краязнаўчых падарожжаў і спаборніцтваў. А яшчэ выхоўвае ў іх шчырую зацікаўленасць паэзіяй. Друкавалася ў зборніку "Ранний рассвет" (Масква), альманаху "Истоки" (Масква), часопісах "Рабочая смена" (Менск), "Падарожнік" (Менск), газетах "Вячэрні Менск", "Чырвоная змена", "Знамя юности", "Настаўніцкая газета", "На стройках Минска". Вершы гучалі на Беларускім маладзёжным радыё і на радыёстанцыі "Сталіца".

Я найшчырэйшай на мове сваёй
З вамі бываю.
Іншы раз вершы складаю на ёй –
Сэрцам спяваю.
Пішу, як адказную справу раблю, -
Інакш я і права не маю.
Нават, дзе трэба сказаць: "Я люблю", -
Шапчу: "Я кахаю".
Сакавік 1980.

НАВЕЯННЕ КАНЦЭРТАМ БЕЛДЗЯРЖФІЛАРМОНІІ

Запоўніла душу родная мова,
Звінела рачулкай і грукала громам,
Гукала ў дарогу і міру прасіла,
Аб кожным чацвёртым ізноў галасіла.
Смяялася звонка, нашэптвала казку,
Не раз паўтарала сваё "калі ласка".
Каб спець пра Радзіму на поўную сілу,
Цымбалы ў пару да сябе запрасіла.
І рукі, бы лебедзі ўранку, ўзляталі.
І пелі цымбалы, у неба гукалі.
А там, у нябёсах, дзе холад касмічны,
Адчулі, што маці-зямелька іх кліча.
У клубе і ў полі, у далёкім сузор'і
На мове народнай з табой пагаворыць
Ласкава, даступна. І ці ж гэта дзіва,
Што кожны адчуе – гаворыць Радзіма?
Ліпень 1981.

* * *

Ні з якою другою не зблытаю
Балаціну, што лашчыла слых
Жураўліным вясеннім курлыканнем,
Клякатаннем шчаслівых бусліх.
І чаромху, бялютка пабеленую,
Што мяне чаравала заўжды.
І зязюлю, чаромхай захмеленую,
Што бясконца лічыла гады.
Ні з якою, хай самаю дзіўнаю,
Я не зблытаю мову сваю,
Бо яна парадніла з Радзімаю,
Бо на ёй сваю песню пяю.
Люты 1982.

* * *

Прабач мяне, мова маёй бабулі,
Прабач за кароткую памяць.
Надта ж даўно мы не чулі,
Як баюны нам баяць,
Як загаворваюць страхі,
Як хваравітых лечаць,
... Як на Купалу над дахам,
Што Папараць, свеціць месяц.
І толькі ў далёкіх вандроўках
Па блізкім цяпер замежжы
Пра Яся, пра Бандароўну
Чытала сябрам няспешна.
А як жа, бывала, балюча
Калолі ўчынкі і словы!
Была ж ты вадою гаючай.
Ласкавая, родная мова.
Шыкоўныя, дзіўныя словы!
Усцішуся, вырасту ў іх.
Прабач нас, бабуліна мова,
І мова нашчадкаў маіх.
Травень 1993.

* * *

Мая прасцецкая душа, даверлівая,
З дзяцінства ў праўду Ільіча паверыла...
І піянеры, і камсамол нібы не шкодзілі
І да глыбінь маёй душы шляхі знаходзілі.
Каран і Біблія таму ж людзей вучылі...
І дзесяць ісцін на ўвесь свет мы налічылі...
А потым – гром перабудоў
і смерць Саюзу...
І ўсхвалявалася душа, штурхнула музу...
А той, вядома, як са сну, штось падалося
І асарці з братэрскіх моў так палілося,
Што продкі мо з сямі кален з
зямлі ўзняліся б...
Ды, як анёлы, жаўрукі зноў узвіліся!
Сакавік 1995.

ДЫЯЛОГ З АНЁЛАМ

-- Пад Новы год
Памаліся за свой народ...
-- Мяне не вучылі... -
-- Колькі вас? І ці ёсць прыплод?
-- Мы страты яшчэ не лічылі...
-- Чым, гаротныя, памагчы,
Хлебам? Грашыма? Уменнем?...
-- Не. Калі можаш, то ўключы
Самапаразуменне! -
Студзень 1997.

* * *

Так лёгка было, так проста,
Усюды, што ў родным доме...
А дома гібела вёска...
А дома нямела вёска!!!
У вёскі не стала мовы,
У мовы не стала дома...
Здавалася – ўсюды, як дома,
А выйшла – пярына з саломы...
У мовы не стала дома –
У Радзімы не стала мовы!
Няхай мы – сініцы кволыя –
За жоравам не праб'емся...
Ды ў сцюжу, у лядовых аковах,
Радзіму сагрэць застаемся!
Жнівень 1997.

* * *

Учора, ледзве жывыя, вярнуліся гусі...
Дзіўна, нехта яшчэ вяртаецца да Беларусі!
Чаму ўсё-ткі аднойчы назвалі Белаю?
Мо за чысціню дзявочую, за долю смелую?
Можа за плёсы белыя, палотны росныя,
Ды за гуслярскія гуды напеўныя,
кіі дарожныя...
А мо ты Белаю таму завешся,
Што быццам верыш і быццам верыш,
ды не здаешся?
Можа ў маёй Рудабелцы, ці ў Карпілаўцы,
І сёння яшчэ пражывае Ярылы карміліца...
Аб веры і выхаванні душою б'юся
І ў другараз прарастаю на Беларусі!
Сакавік 1995.

ЦЫМБАЛЫ

Адкрый толькі сэрца, і гукі –
Самі пальюцца ў кроў.
Узлятаюць над струнамі рукі,
І ты нібы ў казцы ізноў.
Натхнёна спяваюць цымбалы,
А я – бусляня над зямлёй.
І цэлага свету мне мала
Без роднай буслянкі маёй.
Красавік 1980.

САРАКІ
(паганскае веснавое свята)

На саракі сорак пруткоў да гнязда
Трэба прынесці сарокам.
І сарака жаўрукам
з дальніх далёкаў вярнуцца...
Пэўна ж і мне нешта трэба зрабіць...
Можа сорак разоў азірнуцца?
Сакавік 1995.

* * *

Мае гоні – вершы мае –
Узару, з цёплай жменькі засею
Тым, што доўга ў сабе берагла.
Хай расце і цяпло, і дабро,
І гасціннасць, і добразычлівасць,
Прыгажосць і разумны гонар,
І адказнасць,
І спагада, і шчырасць да працы,
І той трапяткі
І шчымлівы званочак душы,
Што завецца –любоў да Радзімы.
Красавік 1999.

РОДНАЯ ПЕСНЯ

Сёння не ў канцэртнай зале,
На пыльнай вуліцы вясковай
Мне да песні тэму падказалі
З поля ідучы каровы.
Ведаю, ні Скрыпа, ні Каруза,
Ні другі вялікі не спяе,
Як пяюць у нас, на Беларусі,
Вечарам дзяўчаты на сяле.
Песні ў полі і на сенажаці,
А як пяюць застольныя ў нас
На той мове, што Радзіма-маці
Адкавала ў старажытны час.
Чуеш, галасок выводзіць
"Як у лузе каліна стаяла..."
Песня нараджалася ў народзе,
Сілы набірала і ўзлятала.
"Касіў Ясь канюшыну..."
Песня ўзлятае другая,
І сінявокі хлапчына
На сяброўку сваю паглядае.
Колькі песень цудоўных народных,
Ды ў кожнай матывы свае.
У песнях старонка родная,
У песнях жыццё яе.
Жнівень 1974.

А.Шпакоўскі

Забудоўваю храм

Забудоўваю храм,
Што не ведаў мой дзед,
Мне прыйшла нездарма
Думка новая усьлед,

Хай пацее душа
Хай выносіць сьлязу
Хай шукае абшар
Хай сумненьні грызуць.

У давільні, у агні,
У адчаі, у зьле,
Гэты край мне зьмяніць,
Гэты край ацалець.

Забудоўваю храм
Муляр я, ці масон,
Мне наперадзе там -
Толькі храм, толькі ён.

Сам, сваёю рукою
Зраблю скольki змагу
І пампу ў неспакоі
З думкай аб працягу.

Прыйдзе новы храбрэц,
Каб адказнасьць узняць,
Быць за добрых дабрэй,
Сетку словаў вязаць.

Забудова сьвядомая,
Строгі праект,
Толькі сьвет незнаёмы,
Як касьмічны аб'ект

Толькі б строгі Заказчык
Давер не згубіў,
Трэба мне наусьцяж бачыць,
Трэба ўсюды мне быць.

Не губляць больш, нанізваць
Імгненьні ў каралі,
Праяўляць ды асвойваць
Адчайныя далі,

Без аглядкі, без позы
І без няўдачы
У Беларускай Дарозе
Дбаць, дзе што толькі бачна.

Храм высокі, суровы,
Адусюль дасягальны,
Быццам родная мова,
Быццам подых крыштальны.

Забудоўваю ў згодзе,
У тайнай змове з усімі
Аб прыгожым народзе,
Аб адроджанай сіле...

І адказ свой рыхтую
Тонкай д'ябальскай ціне --
Цераз хвалю сьвятую
Не дасягці Радзімы.

Юрась Півуноў

Мова мая...
Нібы гнаная ледзі
Ў замку,
Дзе подых далёкіх вякоў,
Просіць у Бога
Шчасьця народу,
А нацыі нашай
З руінаў паўстаць,
З духоўнага рэзруху,
Ў які цягам стагодзьдзяў
Укінулі Край Беларускі вікы
З Усходу і Захаду,
Поўначы й Поўдню –
Давесьці хацелі:
"Беларусаў няма!"
Мы ёсьць!
Мы былі!
Мы ня зьнікнем ніколі! –
Як бы таго хтосьці зь іх не хацеў.
А моцы ў змаганьні
Нам дасьць сіла духу,
Прыгожасьць нашай мовы,
Краіны прасьцяг...

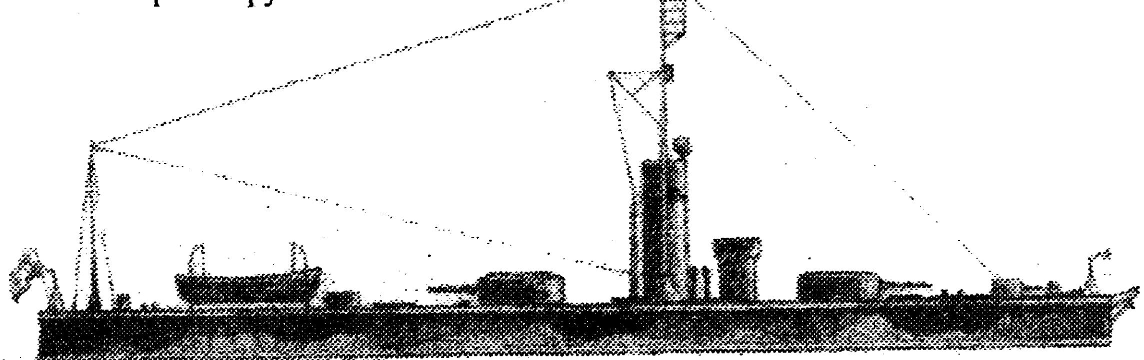
Вайсковая гісторыя Беларусі ў пытаннях і адказах

Р. Паўловіч, малодшы навуковы супрацоўнік аддзела вайсковай гісторыі Беларусі Інстытута гісторыі НАН Беларусі

Ці былі на Беларусі рачныя вайсковыя флатыліі?

(Заканчэнне. Пачатак у папярэднім нумары.)

Нямецкае камандаванне з мэтай выцяснення савецкіх войскаў на поўнач ад Прыпяці, актывізавала наступленне ў раёне Турава. Адначасова праціўнік перакідваў свае войскі з Лунінца ў Давыд-Гарадок. Узнікла небяспека наступлення нямецкіх войск на Мазыр уздоўж правага берага Прыпяці. Зыходзячы з гэтага, камандаванне 75-й дывізіі, якой падпарадкоўваўся Прыпяцкі аддзел, паставіла перад ім задачу правядзення ў размяшчэнне ворага для разведкі і абстрэлу яго жывой сілы і тэхнікі. Для рашэння гэтай задачы Максіменка вылучыў манітор "Бабруйск" пад камандаваннем старшага лейтэнанта Ф. К. Сямёнава. 1 ліпеня з наступленнем цемры "Бабруйск" выйшаў з Турава і на золку заняў агнявую пазіцыю ля правага берага Прыпяці супраць вусця Гарыні, добра замаскаваўся пад берагавую рысу, выставіў назіральныя пасты ў кірунку Давыд-Гарадка і Лахвы, якія на працягу ўсяго дня 12 ліпеня сумесна з асабовым складам "Бабруйска" беспераппынна назіралі за перамяшчэннем варожых частак і ўстанавілі іх склад, а таксама размяшчэнне ў раёне Давыд-Гарадка. Ноччу артылерысты "Бабруйска" зрабілі 4 агнявыя ўдары з некалькіх трохгарматных залпаў па Давыд-Гарадку. У горадзе ўзніклі пажары, былі знішчаны 4 гарматы, больш за 50 аўтамашын з грузамі і боепрыпасамі, забіта каля 200 варожых салдат і афіцэраў. Немцы не маглі зразумець, адкуль на супрацьлеглым беразе, за 30 кіламетраў ад лініі фронту, раптам з'явілася савецкая артылерыя. Агонь, які адкрыў праціўнік у адказ, прыпазніўся і не прынёс караблю ніякай шкоды. Выканаўшы задачу, манітор "Бабруйск" зняўся з агнявой пазіцыі і накіраваўся ўніз па Прыпяці да Турава, куды паспяхова прыбыў на досвітку 13 ліпеня. Пасля паспяховага забяспячэння пераправаў адыходзячых частак Чырвонай Арміі флатылія сканцэнтравала свае намаганні на абароне Кіева, куды ноччу з 30 на 31 жніўня з боем і са стратамі прарваліся караблі Бярэзінскага і Прыпяцкага аддзелаў, аднак лёс флатыліі ўжо быў вызначаны. 18 верасня 1941 г. савецкія войскі завершылі адыход з Кіева. І гэты дзень стаў апошнім для ўцалелых караблёў. Пінскай флатыліі, бо адзіны шлях адступлення флатыліі да Чорнага мора ўжо быў перакрыты: абодва берагі Дняпра знаходзіліся ў руках ворага. Таму маракі вымушаны былі знішчыць свае баявыя караблі і выйсці на бераг, каб з боем выйсці з акружэння разам з часткамі Паўднёва-Заходняга фронту. 5 кастрычніка 1941 г. рачная Пінская вайсковая флатылія, згодна з загадам адмірала флоту М.Г. Кузняцова, была расфармавана.

Манітор "Бабруйск"

Летам і восенню 1943 г. Чырвоная Армія адкінула за Дняпро нямецка-фашысцкія войскі ад Нікапаля да Лоева. Германскае камандаванне рабіла ўсё магчымае, каб, абапіраючыся на рэкі Днепр, Сож, Беразіну і Прыпяць, арганізаваць устойлівую абарону. З гэтай мэтай яно сканцэнтравала на гэтых водных рубяжах значныя сілы. Такім чынам, далейшыя наступальныя аперацыі савецкіх войск на Украіне і ў Беларусі былі звязаны з фарсіраваннем гэтых рэк і наступленнем уздоўж іх. У гэтых умовах узнікла неабходнасць аднаўлення савецкай рачной вайсковай флатыліі на рэках Дняпроўскага басейну. Як паказаў досвед баявых дзеянняў Дняпроўскай і Прыпяцкай флатылій у грамадзянскую вайну і Пінскай флатыліі ў 1941 г., наяўнасць караблёў на гэтым тэатры істотна ўзмацняла як наступальныя, так і абарончыя магчымасці сухазямных войск. Флатыліі аказвалі эфектыўную дапамогу Чырвонай Арміі на прырэчных флангах і аперацыйных напрамках. Таму 14 верасня 1943 г. выйшаў чарговы загад адмірала флоту М.Г. Кузняцова за № 0024; аб фарміраванні рачной Дняпроўскай вайсковай флатыліі з караблёў Волжскай флатыліі. Галоўная база – Чарнігаў, з лістапада 1943 г. – Кіеў, з ліпеня 1944 г. – Пінск. Яна ўваходзіла ў склад Беларускага, потым 1-га Беларускага франтоў. Ударную сілу Дняпроўскай флатыліі складалі бранякатэры. Флатылія ўдзельнічала ў абароне Мазырскага ўмацаванага раёна, вызваляла Беларусь у чэрвені – ліпені 1944 г. Сумесна з часткамі Чырвонай Арміі караблі флатыліі вызвалілі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў беларускія вёскі Здудзічы і Даращэвічы, мястэчка Парычы, дзе знаходзілася моцная нямецкая залога, а таксама беларускія гарады Бабруйск, Петрыкаў, Лунінец, Тураў і Пінск. Злучэнням і часткам флатыліі, якія вызначыліся ў баях, нададзены ганаровыя найменні "Бабруйскіх", "Лунінецкіх", "Пінскіх". Зараз у Пінску, на месцы высадкі дэсанту Дняпроўскай флатыліяй у ліпені 1944 г., створаны мемарыяльны комплекс. Каля 15-ці гадоў у Бабруйскім дзяржаўным аўтатранспартным каледжы існуе музей Дняпроўскай флатыліі, які стварыў падпалкоўнік запасу і выкладчык каледжа (цяпер яго кіраўнік хавальнік) Я.С. Вярэніч. Потым флатылія вяла баі на тэрыторыі Польшчы (у кастрычніку 1944 г. дапамагала савецкім войскам вызваляць г. Сероцк і старажытную цытадэль Зегжэ), удзельнічала ў Берлінскай аперацыі 1945 г.

З траўня 1945 г. па красавік 1947 г. Дняпроўская флатылія базавалася на тэрыторыі Германіі. З ліпеня 1947 г. па верасень 1951 г. яна знаходзілася ў Пінску і Кіеве. Кіеў стаў галоўнай базай флатыліі пасля сканчэння 2-й сусветнай вайны, але ўсе яе вучэнні па тактычнай і баявой падрыхтоўцы праходзілі ў Пінску. Камандуючыя: віцэ-адмірал (з 1945 г.) В.В.Грыго'еў (з 22.09.43г. па 17.02.47 г.) контр-адмірал С.М.Лялько (з 02.07.47г. па 28.11.49г.) і контр-адмірал А. Ф. Аржаўкін (з 28.11.49 г. па верасень 1951г.). Да пачатку 1950-х гадоў флатылія страціла сваё стратэгічнае і аператыўнае значэнне. Таму загадам вайскова-марскога міністра контр-адмірала М.Г.Кузняцова за № 00143 рачная Дняпроўская вайсковая флатылія была канчаткова расфармавана, але А.Ф. Аржаўкін выконваў абавязкі камандуючага флатыліяй да верасня 1951 г. На яе базе ў Пінску былі створаны 3 школы для падрыхтоўкі малодшых флоцкіх спецыялістаў: электрамеханічная школа, збройная школа і школа сувязі. У гэтых школах з 1951 г. рыхтавалі спецыялістаў для ўсіх флатоў СССР, а пасля яго распаду – для Расеі. З 1951 г. Школы падначальваліся часткам цэнтральнага падпарадкавання ў г. Маскве, а з канца 1980-х гадоў – камандаванню Балтыйскага флоту. У 1993 г. усе 3 школы былі ліквідаваны. У заключэнне трэба адзначыць, што сапраўды на Беларусі былі рачныя вайсковыя флатыліі, але, на жаль, яны ёй не належалі. Яны мелі свае базы ў Беларусі і вялі баявыя дзеянні за авалоданне яе тэрыторыяй.

Людзьмі звацца

Янка Купала... Творчасць вядомага беларускага народнага Песняра ўжо даўно выйшла за межы адной Беларусі. Паэзію паэта ведаюць у многіх краінах свету, яго творы перакладзены на дзесяткі моў.

На гэты год прыпадае своеасаблівы юбілей – 95-годдзе верша Я.Купалы "А хто там ідзе?", верша, які займае асаблівае месца ў творчасці паэта ды ўвогуле ў гісторыі беларускай літаратуры.

Упершыню верш быў надрукаваны ў паэтычным зборніку Янкі Купалы "Жалейка" (1908 г.). І адразу, як толькі зборнік выйшаў у свет, у чэшскім, украінскім, польскім друку на яго з'явіліся добрыя водгукі, у асобнасці на верш "А хто там ідзе?". Верш, які літоўскі паэт Л.Гіры назваў "сапраўднай пярлінай сусветнай паэзіі, адным з найпрыгажэйшых гімнаў адраджэння", - гэта шчырасць, прастата, задушэўнасць сапраўды народнай купалаўскай паэзіі. І не дзіўна, што верш Янкі Купалы "А хто там ідзе?" стаў самасцвярджэннем не толькі беларускага народа, а і цэлага шэрага іншых. Знешняя прастата, агульнадаступнасць і песенны характар верша наблізілі яго да гімна, які быў блізкі і даступны ўсім. Ён аднолькава добра ўспрымаўся і ў Беларусі, і ў Польшчы, і ў Расіі, і на Украіне.

Асабліва папулярным верш быў на Украіне – ён шырока распаўсюджваўся як у перакладах, так і ў арыгінале (у 1909 годзе верш быў апублікаваны на беларускай мове ў газеце "Рада" і часопісе "Рідний край"). А на адным з вечароў у Палтаве ў 1916 годзе чытанне на беларускай мове верша "А хто там ідзе?" выклікала ўключнае ўражанне – словы беларускага песняра пра свой народ былі добра зразумелымі ўкраінцам.

У 1910 годзе кампазітар Людамір Рагоўскі паклаў верш Я. Купалы "А хто там ідзе?" на музыку, і яго як неафіцыйны гімн беларускага народа ва Усходняй Беларусі выконвалі да 1917 года, а ў Заходняй - да 1939. А газета "Наша ніва" надрукавала верш з нотамі Л.Рагоўскага асобнай улёткай і выпусціла яе ў 1910 годзе.

Верш быў такім папулярным, што яго адразу пачалі перакладаць на розныя мовы. Па-гэтаму, калі з'явілася ідэя – да 100-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы выдаць асобнай кнігай пераклады верша "А хто там ідзе?", адразу пачалася праца па збору гэтых перакладаў. Складальнікі кнігі Я.Ю. Рамаyоўская і В.Рагойша завязалі перапіску з перакладчыкамі з розных краін свету, каб тыя дапамаглі перакласці верш на тыя мовы, перакладаў якіх яшчэ не было. Апроч гэтага вялася вялікая праца па адбору лепшых перакладаў, бо на некаторыя мовы верш быў перакладзены рознымі аўтарамі. Так па шэсць перакладаў верша было на ангельскую, польскую, украінскую мовы, па чатыры на рускую і венгерскую, па тры на нямецкую, італьянскую, чэшскую. Для вызначэння лепшага перакладу звярталіся па дапамогу да вядомых паэтаў і пісьменнікаў, якія дапамаглі вызначыць больш якасны пераклад.

Перакладам займаліся самыя вядомыя і таленавітыя людзі СССР і замежжа. Пры гэтым многія з іх лічылі за вялікі гонар і шчасце тое, што па пераклад верша Янкі Купалы звярнуліся менавіта да іх.

Вось толькі адзін момант з працы над кнігай "А хто там ідзе?", які прыгадала Ядвіга Юльянаўна Раманоўская: "У 1978 годзе я адпачывала ў Сочы, а заадно працавала і над адборам перакладаў. Яшчэ з Менска мы, з Вячаславам Рагойшам, адаслалі ліст да Баграта Васільевіча Шынкубы, народнага паэта Абхазіі, з просьбай перакласці верш Янкі Купалы "А хто там ідзе?" на абхазскую мову. І ў Сочы я вырашыла з ім звязацца, каб даведацца наконт перакладу. Праз даведку даведалася яго хатні тэлефон і патэлефанавала. Трубку падняў сын Баграта Васільевіча, я прадставілася і паведаміла прычыну званка, пасля чаго ён паклікаў да тэлефона бацьку. Б.В. Шынкуба пасля кароткай размовы, у якой паведаміў, што пераклад ужо гатовы і скора выйдзе часопіс, дзе ён будзе змешчаны, запрасіў мяне прыехаць да яго ў госці ў Сухумі.

Апроч справы з перакладам у мяне яшчэ была адна – расшыфраваць фотаздымак "Янка Купала з групай адпачываючых у Сухумі". Пра што я і паведаміла Баграту Васільевічу, а ён, сказаўшы што дапаможа і з гэтым, яшчэ раз запрасіў да сябе. Тады я запыталася як мне яго знайсці, на што ён адказаў, што мяне сустрэнуць і прывядуць да яго на працу ў Вярхоўны Савет Абхазскай ССР, старшынём якога ён з'яўляецца. Мяне сапраўды ў Сухумі сустрэў супрацоўнік Вярхоўнага Савета і правёў да Баграта Васільевіча.

Рукапіс верша Я. Купалы "А хто там ідзе?, 1905 г.

Павітаўшыся і распытаўшы як мае справы, Б. В. Шынкуба перадаў мне часопіс з перакладам верша Я.Купалы "А хто там ідзе?" на абхазскую мову і дапамог з фотаздымкам.

Пасля выхаду ў 1983 годзе кнігі, я некалькі яе экзэмпляраў адразу адаслала ў Сухумі да Баграта Васільевіча Шынкубы.

Прайшло ўжо больш дваццаці год, а гэтая незабыўная сустрэча і сёння ў маёй памяці...".

У 1983 годзе кніга "А хто там ідзе?", дзе было змешчана 82 пераклады верша, пабачыла свет.

А ў гэтым годзе, з нагоды юбілею верша, у 111 школе-гімназіі музей ладзіў мерапрыемства, прысвечанае 95-годдзю верша Янкі Купалы "А хто там ідзе?". Імпрэза праводзілася з вучнямі 10-х класаў, якія якраз у гэтым годзе і вучаць гэты верш. На ёй вучняў больш глыбока пазнаёмілі з гісторыяй верша, з яго значэннем для беларускага народа. Гутарка таксама вялася і вакол выдання кнігі перакладаў гэтага верша. А ў канцы мерапрыемства вучні чыталі верш Янкі Купалы "А хто там ідзе?" на розных мовах.

У.Д.Кухта, навуковы супрацоўнік Літаратурнага музея Янкі Купалы.

Белпошта. Свой шлях да беларускасці

На пачатку года ў Менску на Галоўным паштамце адкрылася выстава "Дзяржаўныя знакі паштовай аплаты РБ", якая знаёміла наведальнікаў з выпушчанымі ў 1999 годзе маркамі і філатэлічнай прадукцыяй.

На невялікіх двух вітрынах, што месціліся ля ўваходу, можна было ўбачыць маркі, канверты (розных тыпаў і колераў), таксама пазнаёміцца з запланаванымі на 2000 год узорамі марак. Вельмі здзіўляў і уражываў канешне ж сам факт існавання такога кшталту выставы, але і тое, што адначасова з экспанаваннем праводзілася анкетаванне, якое, у сваю чаргу, прыцягне ўвагу і дазволіць задзейнічаць шырокае кола людзей, сярод якіх будуць не толькі прафесіяналы-філатэлісты, але і звычайныя аматары-навічкі і, нават, зусім пабочныя асобы.

Менавіта тут, стоячы ля выставачных вітрын сярод тлуму і дынамічнага жыцця мільённага гораду, пачынаеш разумець, як у будзёнай мітусні, у хуткім безе часу, у клопаце не заўважаеш таго канверта, у якім дасылаеш свой ліст, не кажучы ўжо аб невялічкай марцы. Добра яшчэ, што ліст напісаў, а не пагаманіў, як звычайна, па тэлефоне. Цылівізацыя!

Вось так непрыкметна і губляем мы здольнасць, ці і магчымасць, заўважаць вакол себе прыгожае. Менавіта прыгожае, бо ці варта спрачацца наконт таго, што марка гэта сапраўды твор мастацтва ў мініяцюры, які здольны перадаць подых часу, засяродзіць увагу на агульначалавечых каштоўнасцях, быць летапісам чалавечых спраў. Юбілеі выдатных асоб, дасягненні ў навукова-тэхнічнай сферы, сіла экалогіі і шмат іншага – усё знаходзіць адлюстраванне на марках.

Таму, дзякуючы арганізатарам выставы, на невялічкіх зубчастых кавалачках паперы мы маглі бачыць, чым жыла ў 1999 годзе наша краіна і яе грамадзяне.

Святкавала юбілей, у тым ліку і 100-годдзе з дня нараджэння С. А. Ваўпшасава і А.І.Ржэцкай, 125-годдзе Сусветнага паштамтавага саюза; дбала аб эканамічным стане, што знайшло адлюстраванне на паштоўках і марках з выявамі гярбоў, серыі марак з фігурамі жывёл прысвечанай Бярэзінскаму біясфернаму запаведніку. Імкнучыся зберагчы і расказаць, як мага большай колькасці людзей аб цудоўнай архітэктурнай спадчыне Бацькаўшчыны, што знайшло сваё ўвасабленне ў блоку марак "Драўлянае дойлідства Беларусі".

Але вось што па-сапраўднаму выклікала эмацыянальнае задавальненне – гэта маркі і канверты аб'яднаныя пад назвай "Малююць дзеці Беларусі", дзе па-дзіцячаму наіўна намаляваныя чалавечкі, сонейка, кветкі, насылаюць нейкую незвычайную, жыццесцвярджальную энергетыку, якая саграе шчырасцю дзіцячых пачуццяў іх чысцінёй, весялосцю, бясклопатнасцю. І каляровая гама надае ўсяму гэтаму больш яркае і моцнае гучанне.

І яшчэ трэба адзначыць, што практычна ўсе экпанаты выставы выканаы на беларускай мове.

Пасля адкрыцця выставы прайшло паўгода. За гэты час "Белпошта ажыццявіла яшчэ шэраг выданняў. Некаторыя з іх мы можам сёння рэпразантаваць і пры гэтым адзначыць, што беларускамоўныя канверты і маркі з'яўляюцца абавязковым атрыбутам беларускай дзяржавы. Гэта, калі хочаце, твар дзяржавы. І цудоўна, што кіраўніцтва "Белпошты" гэта разумее ў адрозненне ад Міністэрства фінансаў, якое нумаруе беларускія грошы расейскімі літарамі, пра што ўжо пісала "Наша слова". Мы спадзяёмся на стабільнасць сітуацыі з беларускай мовай у гэтым куточку нашага жыцця.

Вольга Аблам, студэнтка БУК.

Гадзіннік на будынку Галоўпаштамта ў Менску добра ведаюць і госці і карэнныя менчане. Тут прызначаюцца спатканні і дзелавыя сустрэчы, а многія звяраюць свае гадзіннікі або даведваюцца пра дакладны час розных часавых паясоў свету. Вось ужо дваццаць гадоў за дакладнасцю ходу галоўнага менскага гадзінніка назірае майстар гадзіннікавай справы Анатоль Мікалаевіч Старавойт.

На здымку:** ля галоўнага менскага гадзіннік Анатоль Мікалаевіч Старавойт (справа) і інжынер па абсталяванню Аляксандр Мікалаевіч Кабецкі. **Усе надпісы на гадзінніку выканаы на беларускай мове.

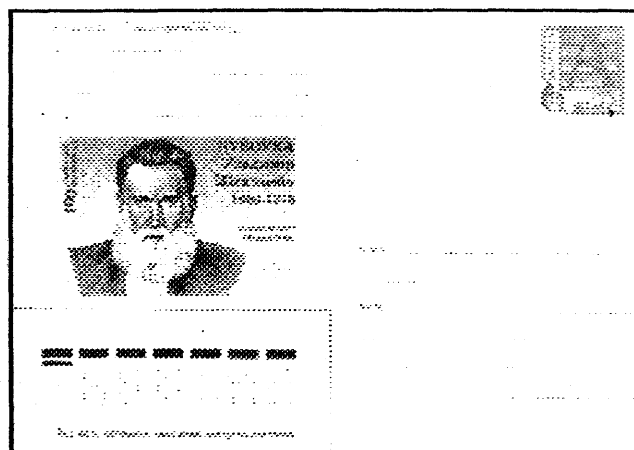
Фота Аляксея Мацюшкова, БелТА.

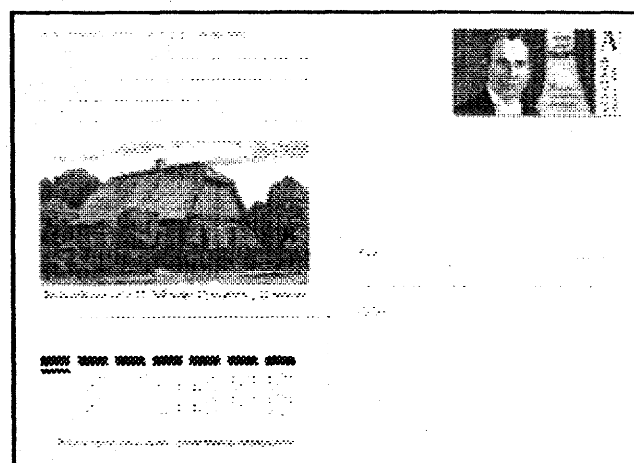
23 лютага рэспубліканскае аб'яднанне "Белпошта" ўвяло ў паштовае абарачэнне серыю з трох марак і блок, прысвечаны самалётам Паўла Сухога. Ураджэнец вёскі Глыбокае Гомельскай вобласці, наш славуты зямляк, Павел Восіпавіч Сухі -- канструктар самалётаў АНТ-25, баявога самалёта СУ-2, рэактыўных знішчальнікаў СУ-7, СУ-15, СУ-17 і многіх іншых рэактыўных самалётаў. У яго бюро сканструяваны франтавы штурмавік СУ-24 і лепшы ў свеце знішчальнік СУ-27.

На здымку:** блок марак "Самалёты П. Сухога" і купон з партрэтам славутага авіяканструктара. **Мова выканання -- беларуская.

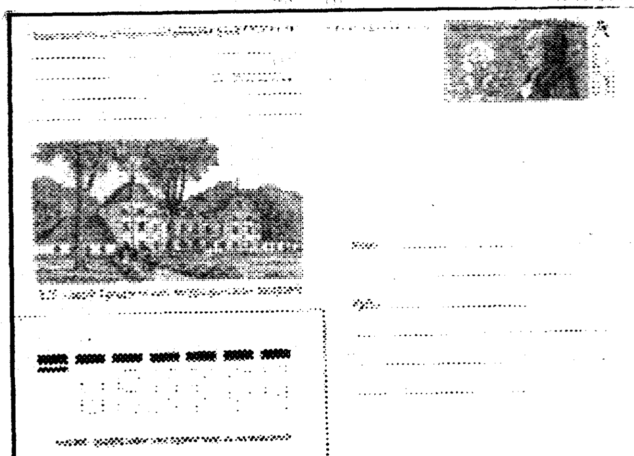
Фота Генадзя Сямёнава, БелТА.

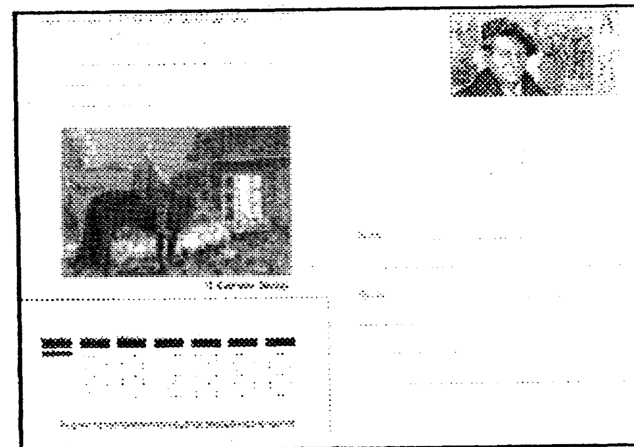
Маркаваны канверт да 100-годдзя з дня нараджэння беларускага паэта Уладзіміра Дубоўкі

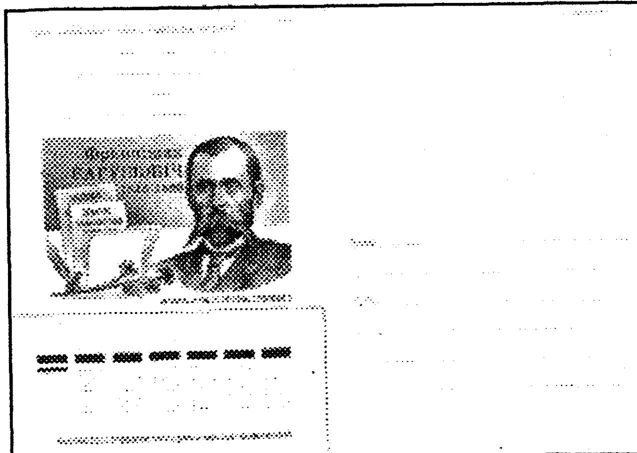
Маркаваны канверт да 100-годдзя з дня нараджэння беларускага спевака Міхала Забэйды-Суміцкага

Маркаваны канверт да 225-годдзя Гарадзенскай медычнай акадэміі

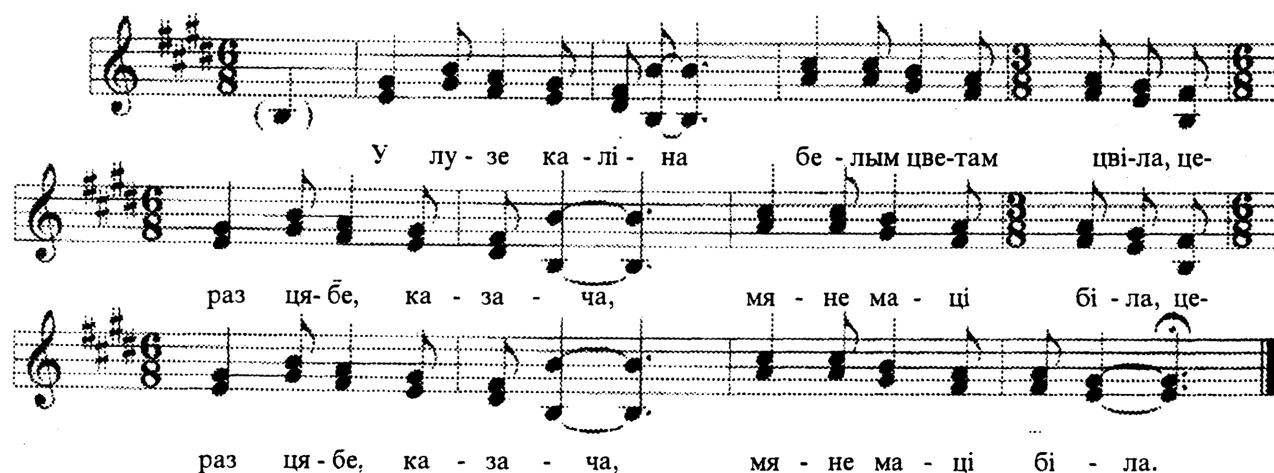

Маркаваны канверт да 100-годдзя з дня нараджэння беларускага мастака Пётры Сергіевіча

Немаркаваны канверт, выдадзены "Белпоштай" да 160-годдзя вялікага беларускага паэта Францішка Багушэвіча

Давайце спяваць па-беларуску

У ЛУЗЕ КАЛІНА БЕЛЫМ ЦВЕТАМ ЦВІЛА

Песня з рэпертуару ансамбля "Свята"

У лузе каліна белым цветам цвіла,
Цераз цябе, казача, мяне маці біла. *- 2 р.*

Біла мяне маці бярозавым прутам,
Каб я не стаяла з маладым рэкрутам. *- 2 р.*

Я сабе стаяла – трэці пеўні пелі,
На дзверы воду ліла, кабы не рыпелі. *- 2 р.*

На дзверы воду ліла, на пальцах хадзіла,
Каб маці не пачула, каб не пасварыла. *- 2 р.*

А маці не спала, ды ўсё чыста чула,
Дый мяне не сварыла, сама такая была. *- 2 р.*

Жывая кніга прыроды

Для педагогаў дашкольных устаноў. Укладальнік Ірына Марачкіна

ЛЕТА. ЖНІВЕНЬ

ГРЫБНІКІ

У грыбы пайшлі, у бор,
Пеця, Лёнік і Рыгор.
Дваццаць два баравікі,
Два старых махавікі,
Шэсць груздоў паклаў у кош,
Не знайшоў нічога больш,
Больш нічога не прыкмеціў
Наш грыбнік старанны Пеця.
Падасінавікаў восем
Лёню зрэзаць удалося
І дванаццаць казлякоў,
Хрусткіх пяць баравікоў,
Пяць жаўцюсенькіх лісічак,
Дробных тоненькіх сястрычак.
Нішчыць мух узяў Рыгор
Велізарны мухамор,
Дваццаць рыжыкаў
Крамяных,
Пяць абабкаў ля паляны
І чатыры сыраежкі
Зрэзаў каля самай сцежкі.
Хлопцы выйшлі да шашы
І паставілі кашы,
Падлічылі, хто найбольш
Палажыў грыбоў у кош.

Станіслаў Шушкевіч.

КАРАСЬ

Ладжу з вечара я вуду,
Карася лавіць я буду.
Мне сказаў сусед Міколка.
Што карась клюе на золку.
Кажа, зловім карася.
Карася, як парася!

Алесь Пісьмянкоў.

БАРАВІК

Пад звонкай хвояю іглістай,
Прабіўшы мох, як буравік,
Стаіць у верасе квяцістым
Лясное дзіва – баравік.

МАХАВІКІ

Зайдзі ў гушчар, да хвой шматзвонных:
І тут, і там, нібы цвікі,
Па шапкі ўбіты ў мох зялёны
Зялёныя махавікі.

МАСЛЯКІ

У саснячку густым, смалістым –
Загледзішся на цуд такі –
У беленькіх манішках чыстых
Стаяць фарсіста маслякі.

Кастусь Цвірка.

ХТО АСІНКУ НАПАЛОХАЎ?

Хто асінку напалохаў?
Што так лісцейкам дрыжыць?
Можа, заяц дзе паблізу?
Можа, воўк пад ёй ляжыць?
Ці лісы яна чакае?
Ці мядзведзя чуе крок?
То па лесе несціхана
Ходзіць вецер-летунок.

Паўлюк Прануза.

НЕСЛУХ

На агародзе, за старым плотам, жылі Сланечнік, Кроп і Цыбуля. Памыюцца, бывала, расою, з цёплым сонейкам павітаюцца і пачынаюць адзін аднаму гісторыі расказваць. І пра тое, як на агарод трапілі, і пра тое, як з зямлі выраслі, падымаліся.

Прачнуліся аднойчы рана-раненька, і высокі Сланечнік усклікнуў:

-А ў нас новы сусед!

Прыгледзеліся Кроп і Цыбуля: сапраўды, ляжыць каля плота, у разорцы штосьці кругленькае, зялёнае, паласатае.

- Мячык гэта, - расчаравана прамовіла Цыбуля.

- І праўда, - падтрымаў яе Кроп. – Відаць, суседская дзяўчына забылася.

- Давайце спытаемся, мячык ён ці не, - прапанаваў Сланечнік і, сагнуўшыся ў паклоне, прывітаўся: - Добры дзень, сусед. Як цябе завуць?

- Гарбуз, - нясмела адказаў той.

- Чаго ты ў разоры хаваешся? Да нас ідзі, - паклікала Цыбуля.

- Баюся, - ледзь чутна прашаптаў Гарбуз.

Ён быў яшчэ маленькі і таму ўсягоусяго баяўся: і сярдзітай пчалы, і калючага асоту, і нават звычайнага матыля.

- Які ты паласаценькі! – усклікнуў у захапленні Сланечнік.

- Які ты кругленькі! – дадаў Кроп.

- Якое ў яго прыгожае імя! – шчыра пазайздросціла Цыбуля.

Хваляць Сланечнік, Кроп і Цыбуля новага суседа, не нацешацца ім. а ён слухае ды гонару набіраецца. Асмялеў, з разоркі выскачыў:

- Я самы спрытны, я самы дужы! Я на плот магу залезці!

- Навошта на плот лезці? – дзівіцца Сланечнік. – Няўжо табе з намі сумна?

- Разаб'ешся, - папярэджвае Кроп. – Хіба не бачыш, што ў плоце слупы струхнелыя?

Гарбуз і слухаць не хоча. Ад гонару як на дражджах расце. Учапіўся хвосцікам за штыкетнік і пакабкаўся наверх.

- Куды ты? – крычыць Кроп.

- Злазь хутчэй, - просіць Цыбуля. – Упадзеш. Вунь які ты тоўсты!

Не слухае Гарбуз суседзяў, лезе на плот і хваліцца:

- Я ўсё-ўсё магу. Я самы дужы, я самы спрытны!..

І тут падняўся моцны вецер, па агародзе паімчаўся. Нахіліліся да зямлі Сланечнік, Кроп і Цыбуля, ад ветру схаваліся. Мінуў іх вецер, на плот наляцеў. Не вытрымалі струхнелыя слупы, паваліўся плот, а з ім – Гарбуз на зямлю грукнуўся. Ды так моцна, што адразу на кавалкі разляцеўся.

Аляксей Якімовіч.

ПРА ПАХОДЖАННЕ БУСЛА

Гэта было тады, калі Бог хадзіў па зямлі. На зямлі развялося такое мноства гадаў, што не стала ад іх жыцця ні людзям, ні жывёле. І парашыў Бог знішчыць іх, патапіўшы ў якойсьці бяздонніцы. Бог сабраў гадаў у торбу, звязаў яе, узваліў на плечы аднаму чалавеку і загадаў укінуць у паказанае месца. Як толькі чалавек рушыў з мейсца, то ўсё ў торбе засквірылася, засіпела, засвістала. І ўзяло чалавека цікаўства, што ён такое нясе.

Чалавек развязаў торбу і аслупянеў ад страху. Гады ж тым часам вылезлі з торбы і распаўзліся ізноў па зямлі. Тады Бог пакараў чалавека за яго празмерную цікаўнасць і загадаў збіраць паўцякаўшых гадаў. Дзеля гэтага ён ператварыў таго чалавека ў бусла. Ходзіць гэты чалавек з накінутай паміж плеч торбай па лугах, палёх, балотах ды збірае гадаў, але да гэтай пары ніяк сабраць не можа, нягледзячы на тое, што Бог для дапамогі паслаў яму жонку і дзяцей. З прычыны сваёй крэўнасці з чалавекам бусел не адыходзіць далёка ад людскіх сялібі, мала баіцца людзей і прыносіць ім шчасце.

З беларускай міфалогіі.

ПАКАРАННЕ БУСЛА

Калі Бог зрабіў жабаў, яшчарыцаў і вужоў, то зложыў іх у мяшок і даў яго трымаць бацяну, сказаўшы, каб ён туды не глядзеў.

Бацяна ўзяла цікавасць, і ён расхінуў мяшок, каб паглядзець, што там ёсць. Як гэта ён расхінуў мяшок, так усе яшчарыцы, жабы і павыскаквалі. Прыйшоў гасподзь да як убачыў, што бацян павыпушчаў усіх з меху, то ўзяў дубца і зачаў бацяна гасіць па заду, ад гэтага ў бацяна зад чорны, і казаў яму Бог:

- Усю жыццё хадзіць табе па балоту і збіраць тых жаб, што павыпушчаў.

З беларускай міфалогіі.

На гэтым мы закончылі рубрыку "Жывая кніга прыроды". Мы яе друкавалі цэлы год, і сталыя нашыя чытачы маюць дастаткова інфармацыі. Далей мы будзем даваць рознатэмныя старонкі для дзяцей.

Рэдактар Станіслаў Суднік

Заснавальнік: ТБМ імя Францішка Скарыны.
Пасведчанне аб рэгістрацыі: № 83 ад 28 чэрвеня 1996 г.
Адрас рэдакцыі: 220005, г. Менск, вул. Румянцава, 13.
Адрас для паштовых адпраўленняў: 231300, г. Ліда-2, п/с 7.
E-mail: ns@lida1.lingvo.grodno.by

Рэдакцыйная калегія:
Людміла Дзіцэвіч, Алесь Гурыновіч, Ірына Марачкіна, Леакадзія Мілаш, Язэп Палубятка, Алесь Петрашкевіч, Уладзімір Содаль, Станіслаў Суднік, Павел Сіцяцко, Алег Трусаў.

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.
231300, г.Ліда, вул. Ленінская, 23.
Газета падпісана да друку 21. 08. 2000 г.
Наклад 2700 асобнікаў. Замова № 2197
Падпісны індэкс: 63865.
Кошт падпіскі: 1 мес.- 171 руб., 3 мес.- 513 руб.
Кошт у розніцу: 40 руб.